

πέντε δαχτύλων για δυνατή βροχή. Η ένταση της βροχής μειώνεται με το χτύπημα λιγότερων δαχτύλων μέχρι και πάλι να φθάσουμε στο χτύπημα του ενός δαχτύλου, οπότε βγαίνει ο ήλιος ανοίγοντας τα χέρια.

Σημείωση: Η άσκηση μπορεί να πλαισιωθεί ως αυτοσχεδιασμός μια σχολική εκδήλωση για την Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος, μια εκδήλωση για τα Πρωτοβρόχια ή μια Φθινοπωρινή γιορτή.

4. Μια ηχο-ιστορία

Οι μαθητές πρώτα επιλέγουν ένα θέμα, μύθο ή εικόνα. Στη συνέχεια, συλλέγουν εικόνες σχετικές με την ιστορία. Για να φτιάξουν μια ηχο-ιστορία τα παιδιά μπορούν να χρησιμοποιήσουν καταρχήν το σώμα τους ως ηχογόνο αντικείμενο. Μετά παράγουν ήχους με τη χρήση διαφόρων αντικειμένων, όπως με μολύβια, χαρτιά, μπουκάλια κ.ά. Ακόμη, μπορούν να χρησιμοποιήσουν κρουστά όργανα, που λόγω του ηχοχρωματικού τους πλούτου είναι ιδιαίτερα χρήσιμα στις ηχο-ιστορίες.

Παράδειγμα

Μια μέρα η Μαρία ξεκινώντας να πάει στο σχολείο βλέπει τον καιρό συννεφιασμένο. Δεν άργησε να αισθανθεί τις πρώτες σταγόνες στο πρόσωπό της και επιταχύνει το βήμα της. Σε λίγο ο ουρανός βροντά και αστράφτει και η Μαρία αρχίζει να περπατά πολύ γρήγορα για να αποφύγει τη νεροποντή. Να όμως που χοντρές στάλες πέφτουν και η Μαρία τρέχει όσο πιο γρήγορα μπορεί για να γλιτώσει την καταιγίδα.

Σημείωση: Η ηχο-ιστορία μπορεί να παρουσιασθεί σε μια σχολική εκδήλωση για την Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος, μια εκδήλωση για την Παγκόσμια Ημέρα Παιδιού κ.ά.

5. Η μελωδία της θάλασσας

Πρόκειται για άσκηση των αισθήσεων. Οι μαθητές κλείνουν τα μάτια και φαντάζονται πως ακούν τη μελωδία της θάλασσας, όταν περνάει κάτω από τα βότσαλα και τα παρασύρει μαζί της.

Στη συνέχεια, προσπαθούν να αναπαράγουν τον ήχο του φλοίσβου μιας ήρεμης θάλασσας χρησιμοποιώντας τη φωνή και το σώμα τους. Μετά εκφράζονται με τον ήχο μιας κυματώδους θάλασσας που σιγά – σιγά γίνεται τρικυμιώδης.

Μπορούν να ακούσουν τον ήχο της θάλασσας με *αυτοσχεδίο όργανο*: παίρνουν ένα κομμάτι καλάμι μπαμπού και καρφώνουν κατά μήκος στα πλαϊνά του λεπτά μακριά προκάκια, τα οποία περνάνε από το ένα άκρο του ως στο άλλο. Βάζουν μέσα στο καλάμι αρκετά κομμάτια από σπασμένα όστρακα μυδιών, κλείνουμε τα δύο άκρα του και με το αναποδογύρισμα του καλαμιού τα όστρακα δημιουργούν τον ήχο της θάλασσας.

Ο φλοίσβος μπορεί να δοθεί με απλό τρόπο, με απλές κυκλικές κινήσεις πάνω στο δέρμα ενός ταμπουρίνου.

Σημείωση: Ο αυτοσχεδιασμός μπορεί να παρουσιασθεί σε μια σχολική εκδήλωση για το Καλοκαίρι ή στη Γιορτή Λήξης.

5ο Δημοτικό Σχολείο Αγίας Παρασκευής

Η Σύνθεση

Δύο ή τρία παιδιά χτυπούν σταθερά ένα ρυθμό, π.χ. με το όνομα ενός παιδιού, Μα - ρία. Αυτό μπορούν να το κάνουν είτε με τα χέρια, είτε με τα πόδια, είτε με κάποιο υλικό που βγάζει ήχο.

Μια άλλη ομάδα από δύο ή τρία παιδιά κάνει άλλο ρυθμό, με το όνομα ενός φρούτου, που τον χτυπάνε παράλληλα με τους πρώτους. Έπειτα το ίδιο γίνεται και με τρίτη ομάδα.

Αυτό έχει ως αποτέλεσμα μια «σύνθεση», που μπορεί να εξελιχθεί.

Σημείωση: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε μια εκδήλωση **«Πρωτότυπων Συνθέσεων»** των μαθητών, όπου οι μαθητές μπορούν στα πλαίσια ενός Πολυθεάματος να παρουσιάσουν με κίνηση, φωνή και ρυθμό τη δική τους σύνθεση.

Παιχνίδι αρίθμησης (με ζάρια)

Ο μαθητής καλείται να φτιάξει ένα ζάρι από σκληρό χαρτόνι. Μετά επιλέγει μια ηχηρή κίνηση με το σώμα του, π.χ. χειροκρότημα, χτύπημα ποδιών. Ρίχνει το ζάρι και παράγει την ηχηρή κίνηση τόσες φορές όσες δείχνει το ζάρι.

Σημείωση: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί θεματολογικά, σε πρόγραμμα /εκδήλωση των Μαθηματικών.

Ταξίδι με το τρένο από την Αθήνα στην Κόρινθο

Τα παιδιά παίζουν το «ρυθμικό τρένο». Στέκονται όρθια ακουμπώντας το ένα στην πλάτη του προηγούμενου. Το πρώτο παιδί είναι ο οδηγός και τα υπόλοιπα οι επιβάτες. Στο πάτωμα υπάρχουν καρτέλες με τα ονόματα των πόλεων για να βλέπουν τα παιδιά τη διαδρομή που θα ακολουθήσουν. Όταν ο δρόμος είναι ευθεία ή κατηφόρα, το ρυθμικό σχήμα είναι πιο γρήγορο και τα παιδιά κινούνται πιο γρήγορα. Όταν ο δρόμος είναι ανηφόρα, το ρυθμικό σχήμα γίνεται πιο αργό και τα παιδιά κινούνται με πιο αργές κινήσεις.

Σημείωση: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί θεματολογικά σε πρόγραμμα /εκδήλωση της Γεωγραφίας.

Διαπολιτισμική δραστηριότητα

Η μελέτη της μουσικής άλλων λαών καλλιεργεί τη μουσική γνώση και διευρύνει την εμπειρία των μαθητών για να εκτιμήσουν τον πολιτισμό των άλλων λαών.

Η κατανόηση της διαφορετικότητας στη μουσική είναι ένα ουσιαστικό βήμα για να κατανοήσουμε τη διαφορετικότητα στην κοινωνία. Η μελέτη μάλιστα της μουσικής άλλων λαών θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από σεβασμό στον αυθεντικό τρόπο μετάδοσης και παραγωγής της μουσικής τους.

Οι μαθητές ακούν μουσική και τραγούδια άλλων λαών. Συζητούν και εντοπίζουν ομοιότητες και διαφορές της ελληνικής μουσικής και της ξένης. Κάποιοι μαθητές άλλης εθνικότητας προσκομίζουν τραγούδια από τη χώρα τους.

Σημείωση: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί αυτοδύναμα σε μια Διαπολιτισμική εκδήλωση ή ως μέρος ενός σχετικού Πολιτιστικού Προγράμματος ή ακόμη σε πρόγραμμα της Γεωγραφίας.

89ο Δημοτικό Σχολείο Αθηνών

Ο Χορός είναι πανάρχαια μορφή τέχνης που συναντάται σε όλους τους πολιτισμούς. Εκφράζει τις συγκινήσεις του ανθρώπου, τη σχέση του με τη φύση και την ομάδα.

Περιγραφές χορών έχουμε σε ορισμένα αρχαία κείμενα: στον Όμηρο, στον Πλούταρχο, στον Ξενοφώντα, στον Λουκιανό κ.ά. Τα αρχαία αγγεία είναι ακόμα μια πηγή για τους χορούς με τις παραστάσεις τους.

Από τον πρωτόγονο χορευτή, που μεταμφιεσμένος με προσωπίο κατευθύνει το λατρευτικό χορό ως το διονυσιακό χορό του Διθυράμβου, ο χορός έχει διανύσει μια πορεία ρυθμικής εκφραστικής κίνησης, δεμένης με τη **μαγικο-θρησκευ-**

τική κατάσταση της κοινότητας. Σε όλους τους πολιτισμούς διατηρήθηκε η μимική χορογραφία, μέρος ενός τελετουργικού συνόλου.

Ιδιαίτερη θέση κατείχε ο χορός στην αρχαία Ελλάδα, όπου αποτελούσε και μέρος της εκπαίδευσης. Στην αρχαία ελληνική τραγωδία **ο Χορός** αποτελεί μαζί με **τους Υποκριτές** τα δρώντα πρόσωπα του έργου (λυρικό και επικό μέρος).

Μόνο στο Μεσαίωνα και κυρίως στην Αναγέννηση μειώνεται πια ο θρησκευτικός χαρακτήρας του χορού και ο χορός βαδίζει προς τις σύγχρονες μορφές του. Εξαίρεση αποτελούν οι λαϊκοί παραδοσιακοί χοροί, που κράτησαν τις παλιές τους ρίζες και τον ειδικό χαρακτήρα της χορογραφίας.

Ο Χορός στις πολιτιστικές **εκδηλώσεις** μπορεί να λειτουργήσει αυτόνομα ως εκδήλωση με τοπικούς χορούς ή παράσταση βασισμένη στο χορό - χοροθέατρο. Εξάλλου ο παραδοσιακός χορός μαζί με το τραγούδι δίνει τον πανηγυρικό χαρακτήρα σε κάθε εκδήλωση της κοινότητας. Ο χορός μπορεί ακόμη να πλαισιώσει όλες τις σχολικές εκδηλώσεις είτε ως παραδοσιακός (εθνικές ή τοπικές εορτές και επείτσιοι) είτε ως σύγχρονο είδος (ευρωπαϊκός, λατινο-αμερικάνικος, κ.ά.) ή, τέλος, ως αυτοσχέδια χορογραφία από τους μαθητές πάνω σε ένα θέμα (όπως παιδί, περιβάλλον).

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1ο Δημοτικό Σχολείο Βριλησσιών

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΙ ΧΟΡΟΙ

Η βασική μορφή των περισσότερων παραδοσιακών χορών είναι ο **κυκλικός χορός**.

Γεννημένος από τη σχέση του ανθρώπου με τη γη και τη γονιμότητά της, οριοθετεί έναν ιερό χώρο. Κυκλικό χορό τελούν ακόμα και σήμερα σε ορισμένα λαϊκά δρώμενα για την αφύπνιση της γονιμοποιού δύναμης¹.

Οι χοροί χωρίζονται ανάλογα με τον τρόπο που χορεύονται σε συρτούς, πηδητούς και ανάμικτους. Έχουν ονομασίες περιοχών, όπως Τσακωνικός, Καλαματιανός, Ποντιακός, ή ονομασίες προσώπων, που είναι η βάση του χορού, όπως Μενούσης, Λάμπρος, Νικολός. Ακόμα ονομάζονται από την εποχή τους, όπως Λαμπριάτικος, Μαγιάτικος, ή από το επάγγελμα, όπως χασάπικος, μηχανικός².

Οι λαϊκοί παραδοσιακοί

χοροί, μαζί με τη θρησκεία και τα βαθιά ριζωμένα κατάλοιπα της αρχαίας Ελλάδας, αποτέλεσαν την ιστορική συνέχεια των Ελλήνων. Οι λαϊκοί χοροί και τα τραγούδια επέζησαν στον τόπο που γεννήθηκαν, όπως επέζησε αιώνες τώρα η ελληνική γλώσσα. Στην έκφραση και στο μουσικό ρυθμό των παραδοσιακών χορών βρίσκουμε το νήμα που τους συνδέει με τα αρχαία κείμενα, τις αρχαίες μουσικές κλίμακες, τα αρχαία μέτρα, τη ζωγραφική των αρχαίων αγγείων, τις βυζαντινές τοιχογραφίες και τη βυζαντινή μουσική.

89ο Δημοτικό Σχολείο Αθηνών

Όπως λέει ο Μέγας³, «ο χριστιανισμός δεν κατάφερε να εξαλείψει το μαγικό τρόπο σκέψης του λαϊκού ανθρώπου».

Μέσα από τη διδασκαλία των παραδοσιακών χορών, οι μαθητές γνωρίζουν στοιχεία της ελληνικής λαϊκής παράδοσης και κατανοούν την αξία της πολιτισμικής μας κληρονομιάς. Αποκτούν γνώσεις για το χορό, το τραγούδι και τα λαϊκά έθιμα σε τοπικό και εθνικό επίπεδο. Μαθαίνουν να εκτιμούν την αρμονία, το ρυθμό, τη συμμετρία και την αισθητική της κίνησης, καλλιεργούν δεξιότητες στο χορό, χαίρονται και εκφράζονται δημιουργικά⁴.

Οι προτάσεις που ακολουθούν είναι *ενδεικτικές*. Δίνουν τον τρόπο προσέγγισης του παραδοσιακού χορού μέσα από δημιουργικές δραστηριότητες και ιδέες παρουσιάσεώς του στο πλαίσιο των σχολικών εκδηλώσεων.

1. Κακούρη, Αικ., (1987). *Η Γενετική του Θεάτρου*, εκδ. Μαυρομάτης και Σία, Αθήνα, σ. 132-135.
2. Δόρα Στράτου.
3. ΜΕΓΑΣ, Γ., (2003). *Ελληνικές Γιορτές και Έθιμα της Λαϊκής Λατρείας*, Αθήνα, Εστία, γ' έκδ. στη δημοτική, σ. 302.
4. Σύμφωνα με το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών του Χορού.

Καλαματιανός ή Συρτός

Σχόλιο

Ο Συρτός είναι ο αρχαιότερος χορός. Ήταν (η πιο πιθανή άποψη) ο χορός που χόρευαν στις αρχαίες τελετές γύρω από το βωμό του θεού. Σε όλα σχεδόν τα αγγεία βλέπουμε αυτό τον κυκλικό συρτό χορό με το ίδιο πιάσιμο χεριών. Αλλά, όπως παρατηρεί η Δώρα Στράτου, και σε πολλές τοιχογραφίες μοναστηριών βλέπουμε τον κυκλικό συρτό χορό με τον πρωτοχορευτή να κρατά το μαντίλι στο χέρι.

Δραστηριότητες

Οι μαθητές:

- Επισκέπτονται το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο (ή βλέπουν σχετικό βίντεο), παρατηρούν και σχολιάζουν εικόνες αγγείων με κυκλικούς χορούς.
- Ακούει και μαθαίνουν καλαματιανά τραγούδια.
- Πλαισιώνουν με το χορό μια ιστορική αναπαράσταση γεγονότων από τον Αγώνα του 1821 και τα παρουσιάζουν σε τοπική γιορτή ή στην εθνική επέτειο της 25ης Μαρτίου.

«Δημοτικοί χοροί» των 20ού και 7ου δημ. σχολείων Ν. Ιωνίας (εκδήλωση του Συλλόγου Γονέων, 2004)

Πηγές

Στράτου, Δώρα, (1973). *Μια παράδοση... μια περιπέτεια (ελληνικοί λαϊκοί χοροί)*, Αθήνα, εκδ. Γκόνι β' έκδοση (α' Φέξης), σσ. 32-33

Γιατρός (Ηπειρου)

Σχόλιο

Οι χοροί της Ηπείρου χορεύονται σε βαρύ, αργό ρυθμό. Οι κινήσεις τους χαρακτηρίζονται από μεγαλοπρέπεια. Η μουσική τους είναι επηρεασμένη από τη μεσαιωνική πολυφωνία. Ακόμη, η πλούσια ενδυμασία και το περίτεχνο κόσμημα αναδεικνύουν ως σήμερα την ηπειρώτικη λαϊκή παράδοση.

Στην Ήπειρο ο χορός συνοδεύεται από ντόπια λαϊκά όργανα, όπως το κλαρίνο, το χαρακτηριστικό ηπειρώτικο όργανο.

Δραστηριότητες

Οι μαθητές:

- Ερευνούν τη λαϊκή παράδοση της Ηπείρου (έθιμα, ενδυμασία, κοσμήματα, χορούς τραγούδια).
- Επισκέπτονται ένα λαϊκό οργανοπαίκτη και γνωρίζουν τα ηπειρώτικα παραδοσιακά όργανα.
- Παρουσιάζουν το χορό σε μια πολιτιστική εκδήλωση για τη λαϊκή παράδοση της Ηπείρου.

Γιατρός, 206 και 7ο δημ. σχολεία Ν. Ιωνίας (εκδήλωση από το Σύλλογο Γονέων, 2004)

Τσακώνικος (Πελοποννήσου)

Σχόλιο

Είναι χορός της Τσακωνιάς του Νομού Αρκαδίας, όπου σε μερικά χωριά ακόμα μιλούν τη δωρική διάλεκτο. Έχει μυθική προέλευση και αναπαριστά την είσοδο και την έξοδο του Θησέα από το λαβύρινθο. Φαίνεται πως ήρθε από την Κρήτη με τις μετακινήσεις των πληθυσμών. Λένε δηλαδή πως ήταν ο αρχαίος χορός Γερανός. Χορεύεται από άνδρες και γυναίκες, με λαβή των χεριών από τους αγκώνες. Οι χορευτές (στα δυο άκρα) και οι χορεύτριες (στο κέντρο) σχηματίζουν ανοικτό κύκλο. Κατά τη διάρκεια του χορού γίνονται διάφοροι ελιγμοί, κουλουριάζονται όπως το φίδι, και οδηγημένοι από τον κορυφαίο ξεκουλουριάζονται, κάνουν κύκλους και καμάρες.

(Μαρτυρία του Πλουτάρχου, *Βίοι Παράλληλοι*. Σχολιάζει η Δόρα Στράτου στο βιβλίο που παραθέσαμε πριν, σ. 33)

Δραστηριότητες

Οι μαθητές:

- Διηγούνται το μύθο του Θησέα.
- Οργανώνουν το χώρο δράσης, συλλέγουν σχετικά αντικείμενα και δραματοποιούν την έξοδο του Θησέα από το Λαβύρινθο.
- Παρουσιάζουν το χορό και το δρώμενο σε τοπική ή εθνική εκδήλωση.

*Καραγκούνα:
Παιδικό τμήμα Δήμου Μαρκόπουλου*

Χοροί Αλεξανδρείας (Μακεδονίας)

Σχόλιο

Στον τόπο που γεννήθηκε ο Μέγας Αλέξανδρος, σε πενήντα περίπου χωριά της περιφέρειας, χορεύουν οι γυναίκες ένα βαρύ τελετουργικό χορό. Φοράνε νυφικό και στο κεφάλι ένα κάλυμμα σαν περικεφαλαία αρχαίου πολεμιστή. Ο μύθος λέει ότι σε μια μάχη του Μ. Αλέξανδρου ή του παππού του, Αμύντα Γ', όταν οι άνδρες δεν τα κατάφερναν, μπήκαν οι γυναίκες στο πεδίο μάχης και νίκησαν, κερδίζοντας το προνόμιο να φοράνε την περικεφαλαία.

Δραστηριότητες

Οι μαθητές:

- Συλλέγουν τα ιστορικά στοιχεία του χορού.
- Βλέπουν φωτογραφίες και επισημαίνουν τα χαρακτηριστικά της παραδοσιακής ενδυμασίας της περιοχής.
- Αναπαριστούν βάσει των δραματικών στοιχείων του σχετικού μύθου τη μάχη του Μ. Αλεξάνδρου, όπου πρωταγωνιστούν γυναίκες.
- Παρουσιάζουν το χορό μαζί με το ιστορικό δρώμενο σε μια τοπική εκδήλωση.

*Χοροί Μακεδονίας:
Παιδικό τμήμα Δήμου Μαρκόπουλου*

Μπάλλος (Κυκλάδες – Αιγαίο)

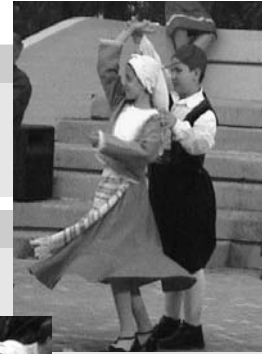
Σχόλιο

Ο μπάλλος είναι περίτεχνος ερωτικός χορός. Χορεύεται αντικριστά σε ζευγάρια σε όλα σχεδόν τα νησιά του Αιγαίου. Ο χορός πιθανά έχει δεχθεί δυτικές επιρροές.

Δραστηριότητες

Οι μαθητές:

- Ακούνε νησιώτικα τραγούδια και αναγνωρίζουν τον μπάλλο.
- Μαθαίνουν το χορό και οργανώνουν ένα πανηγύρι.
- Αναπαριστούν ένα νησιώτικο γάμο, όπου στο γλέντι χορεύουν μπάλλο. Παρουσιάζουν τη δημιουργία τους σε τοπική εκδήλωση.

Μπάλλος και Καραγκούνα, 206 και 7ο δημ. σχολεία Ν. Ιωνίας (εκδήλωση από το Σύλλογο Γονέων, 2004)

Καραγκούνα

Σχόλιο

Χορεύεται από άνδρες και γυναίκες στη Θεσσαλία. Πήρε το όνομά του από τους Καραγκούνδες, που είναι κάτοικοι της Θεσσαλίας και ασχολούνται με τη γεωργία και την κτηνοτροφία. Άλλη εκδοχή είναι ότι προήλθε από το «Καρα-γκούνα», που σημαίνει μαύρη γούνα. Είναι αργός και επιβλητικός χορός. Οι χορευτές και οι χορεύτριες σχηματίζουν ανοιχτό κύκλο με μέτωπο προς το κέντρο.

Δραστηριότητες

Οι μαθητές:

- Ερευνούν τις ασχολίες των κατοίκων, παλιά και τώρα.
- Επισκέπτονται το λαογραφικό μουσείο ή κέντρο της περιοχής τους και παρατηρούν τις ενδυμασίες, καθώς και τα παραδοσιακά αντικείμενα, εργαλεία, σκεύη κτλ.
- Οργανώνουν στο σχολείο τους έκθεση τοπικής τέχνης με τη συνεργασία της κοινότητας. Στον ίδιο χώρο χορεύουν την Καραγκούνα.

Σούστα, 206 και 7ο δημ. σχολεία Ν. Ιωνίας (εκδήλωση από το Σύλλογο Γονέων, 2004)

Σούστα (Δωδεκάνησα - Κρήτη)

Σχόλιο

Χορεύεται κυρίως στα Δωδεκάνησα και στην Κρήτη, όμως έτσι ονομάζεται και κάθε πηδηχτός χορός της Βόρειας Ελλάδας.

Η Σούστα είναι ο κύριος χορός των Δωδεκανήσων. Ανάλογα με τα νησιά, έχει διαφορετικό ύφος. Στη Ρόδο είναι κυματιστός, όχι τόσο πηδηχτός, ενώ στη Χάλκη είναι καθαρά πηδηχτός. Στην Κάρπαθο χορεύεται βαρύς και στατικός, με δωρικό ύφος, αφού μέχρι σήμερα στα χωριά του Ολύμπου Καρπάθου μιλάνε τη δωρική διάλεκτο.

Δραστηριότητες

Οι μαθητές:

- Μελετούν τα έθιμα και τους χορούς των Δωδεκανήσων (ή της Κρήτης).
- Επισκέπτονται το λαογραφικό μουσείο της περιοχής τους και παρατηρούν τις τοπικές φορεσιές και τα λαϊκά κοσμήματα.
- Οργανώνουν σε συνεργασία με πολιτιστικούς φορείς του τόπου ένα πανηγύρι και χορεύουν τη σούστα.

Σούστα, 20ά και 7ο δημ. σχολεία Ν. Ιωνίας
(εκδήλωση από το Σύλλογο Γονέων)

123ο Δημοτικό Σχολείο Αθηνών

Τα παιδιά γνωρίζουν το χορό και ως απλή, **ρυθμική εκφραστική κίνηση**. Στο θεατρικό παιχνίδι και τον αυτοσχεδιασμό η ανακάλυψη και συνείδηση του ρυθμού είναι βασικό στοιχείο τόσο της ατομικής, όσο και της ομαδικής έκφρασης. Τα παιδιά δημιουργούν με τη δύναμη της φαντασίας και τη συνεργασία τις δικές τους **σύγχρονες χορογραφίες**.

Ο χορευτικός αυτοσχεδιασμός με τη βοήθεια της θεατρικής έκφρασης οδηγεί σε δημιουργικές δραστηριότητες, που μπορεί να καλύψουν τις ανάγκες εκδηλώσεων και επετείων με ένα πρωτότυπο και ιδιαίτερα παραστατικό τρόπο. Αν μάλιστα συνδυάσουμε την οπτικο-ακουστική διάσταση, η εκδήλωση θα πάρει τη μορφή ενός πολύτεχνου - πολυθεάματος.

Ακολουθούν ενδεικτικές προτάσεις χορευτικών αυτοσχεδιασμών⁵. Οι μαθητές μπορούν να τις εμπλουτίσουν με το δικό τους τρόπο και να τις αξιοποιήσουν στο πλαίσιο των σχολικών εκδηλώσεων.

ΧΟΡΕΥΤΙΚΟΣ ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

123ο Δημοτικό Σχολείο Αθηνών

Χορογραφία αγγέλων

Τα φώτα σβήνουν. Ενώ ακούγεται ένα χριστουγεννιάτικο τραγούδι, ταυτόχρονα πέντε παιδιά της Α΄ τάξης ντυμένα άγγελοι (άσπρο κοντό ένδυμα, φτερά, χρυσή ταινία στο μέτωπο) παίρνουν θέσεις στη σκηνή για ένα χορευτικό αυτοσχεδιασμό.

Μπαίνουν από διαφορετικές εισόδους με ρυθμικό τροχαδάκι και κάνουν ημικόκλιο με μέτωπο στους θεατές. Μπορεί να ακούγεται απαλή εκκλησιαστική μουσική. Τα παιδιά εκτελούν συγχρόνως στροφούλες χεριών και σώματος, βηματάκια πλάγια μετά τη στροφή κτλ. Πλησιάζουν όλα μαζί στο κέντρο και σε ημικόκλιο πιο κλειστό σκύβουν, κάνουν γονάτιση, σπκώνονται και βάζουν τα χέρια στη στάση προσοχής. Πέντε μεγαλύτερα κορίτσια της Ε΄ και Στ΄ τάξης μπαίνουν με ρυθμικό τροχαδάκι και χορεύουν με ελεύθερο αυτοσχεδιασμό. Η

5. Οι προτάσεις των χορευτικών αυτοσχεδιασμών έγιναν από τη Δέσποινα Μπίρη, καθηγήτρια Φυσικής Αγωγής.

κίνησή τους γίνεται γύρω από τα μικρά παιδιά. Ένα-ένα τα μεγαλύτερα παιδιά παίρνουν από ένα μικρό παιδί δημιουργώντας ζευγαράκι και σκορπίζουν στη σκηνή. Εκτελούν μαζί με τα μικρά, κρατώντας το χέρι τους, ταυτόχρονες στροφές, μικρά πετάγματα, σκυψίματα κ.ά. Το χορευτικό μπορεί να κλείσει με τα μεγάλα σε ημιγονάτιση και τα μικρά στο πόδι της ημιγονάτισης να αγκαλιάζουν τα μεγάλα. Ενώ τα φώτα χαμηλώνουν, ακούγεται πάλι εκκλησιαστική μουσική.

Δραστηριότητες

Τα παιδιά:

- Κινούνται ελεύθερα στο ρυθμό μιας χριστουγεννιάτικης μελωδίας.
- Κατασκευάζουν τη Φάτνη (μακέτα, στα *Εικαστικά*) για τη Γιορτή των Χριστουγέννων και τη συμπληρώνουν με τα πρόσωπα και ζώα της.
- Αναπαριστούν τη Φάτνη μοιράζοντας ρόλους (ενότητα *Θεάτρου*).
- Συνθέτουν μια χορογραφία και την παρουσιάζουν μέσα στο σκηνικό της Φάτνης.

Αποκριάτικη χορογραφία

Η σκηνή έχει δύο εισόδους. Υπάρχουν αντικείμενα, φτιαγμένα από τα παιδιά, που θυμίζουν δάσος (δέντρα, μια λιμνούλα, θάμνοι, λουλούδια). Όλα τα παιδιά φοράνε το κοστούμι και τη μάσκα του ζώου που υποδύονται. Στην αρχή, μπαίνουν δύο παιδιά από την πρώτη είσοδο, ντυμένα μέλισσες, και τρία από τη δεύτερη είσοδο, ντυμένα πολύχρωμα πουλιά. Με απαλή, παιχνιδιάρικη μουσική εκτελούν χορευτικό αυτοσχεδιασμό κάνοντας στροφές, κυματισμούς των χεριών, πλησιάζουν και απομακρύνονται, πιάνουν χέρια και χορεύουν μαζί. Η μουσική χαμηλώνει σταδιακά, οι μέλισσες στέκονται δίπλα στα λουλούδια και τα πουλιά στα δέντρα.

Από την πρώτη είσοδο μπαίνουν δυο παιδιά-λαγουδάκια με συνοδεία μουσικής από τύμπανο ή βιολί και από τη δεύτερη είσοδο δύο παιδιά-ελάφια εκτελώντας τις δικές τους χαρακτηριστικές κινήσεις με άλματα, πηδήματα, στροφές και πλησιάζουν στη λιμνούλα κάνοντας πως πίνουν νερό, ενώ η μουσική χαμηλώνει αργά.

Ύστερα, και από τις δύο εισόδους μπαίνουν δύο παιδιά-πίθηκοι με βαρύ βάδισμα και με τη συνοδεία κρουστών. Σταματάνε, χτυπάνε με τα χέρια το στήθος τους, πλησιάζουν και ξαπλώνουν

126ο Δημοτικό Σχολείο Αθηνών

στη ρίζα του δέντρου. Ακούγεται απαλή μουσική από όλα τα όργανα και όλα τα ζώα χορεύουν, κάνοντας το καθένα τη χαρακτηριστική κίνησή του, μετά ανακατεύονται μεταξύ τους, πιάνονται και χορεύουν μαζί.

Η μουσική σταματά και ακούγεται έντονα ο ήχος κρουστού. Τα ζώα κοιτάνε τρομαγμένα προς την πρώτη είσοδο, απ' όπου μπαίνει ένα παιδί-λιοντάρι. Τρέχουν, κρύβονται πίσω από τα δέντρα, ενώ το λιοντάρι κάνει χορευτικό αυτοσχεδιασμό. Βαδίζει περήφανα, σέρνει τα πόδια και την ουρά, κάνει μεγάλα πηδήματα, βρυχάται κ.ά. Αναζητά τα ζώα, τα βρίσκει και τους δείχνει τις καλές προθέσεις του, πιάνοντάς τα από το χέρι και οδηγώντας τα στο κέντρο της σκηνής. Από τη δεύτερη είσοδο μπαίνει ένα παιδί - χελώνα κρατώντας ένα γαϊτανάκι με τη συνοδεία νησιώτικης μουσικής. Τα ζώα πιάνουν από μια κορδέλα στο γαϊτανάκι και χορεύουν μπάλλο.

(Μπορεί να χρησιμοποιηθεί η μουσική από το «Καρναβάλι των ζώων» του Σούμαν.)

Δραστηριότητες

Οι μαθητές

- Ερευνούν σε βιβλιοθήκες και συγκεντρώνουν βιβλία και περιοδικά με πληροφορίες και εικονογραφικό υλικό για τις Απόκριες και τον εορτασμό τους. Παρατηρούν τις μεταμφιέσεις και τις μάσκες.
- Κατασκευάζουν αποκριάτικες μάσκες ζώων (ενότητα Εικαστικών), τις φοράνε και δραματοποιούν μια δική τους ιστορία ή μύθο.
- Μεταμφιεσμένοι χορεύουν στην παραπάνω χορογραφία και στη συνέχεια την παρουσιάζουν (με δικά τους στοιχεία) σε αποκριάτικη εκδήλωση του σχολείου.

11ο Δημοτικό Σχολείο Αργυρούπολης

Χορογραφία για το περιβάλλον

Το σκηνικό έχει σχέση με τη θάλασσα. Στο πάτωμα υπάρχει ένα μεγάλο γαλάζιο πανί. Ο φωτισμός είναι γαλάζιος και απαλός. Τα φώτα σβήνουν κι ένας λευκός φωτισμός από «κανονάκι» πέφτει στη σκηνή και φωτίζει ένα κορίτσι-κηλίδα που μπαίνει στη σκηνή με τη συνοδεία «απειλητικής» μουσικής. Το κορίτσι-κηλίδα φορά ένα μαύρο φόρεμα με πολλές πιέτες που ανεμίζουν και θυμίζουν το άπλωμα της κηλίδας. Κινείται σ' όλη τη σκηνή με χορευτικό αυτοσχεδιασμό εκτελώ-

ντας στροφές, κυλίσματα στο πάτωμα, κυματισμούς σώματος και χεριών, μικρά αλματάκια, ενώ το πρόσωπό της έχει μια απειλητική έκφραση. Στη συνέχεια, ακούγεται έντονος παφλασμός από κύμα πάνω από τη μουσική που χαμηλώνει. Δυο παιδιά μπαίνουν από τη μια πλευρά της σκηνής κρατώντας ανοικτό ένα μεγάλο κομμάτι γαλάζιο ύφασμα. Το κανονάκι σβήνει και ο γαλάζιος φωτισμός γίνεται έντονος. Τα παιδιά τρέχουν προς την άλλη μεριά κουνώντας δυνατά το πανί σαν κύμα και περνούν πάνω από την κηλίδα. Η κηλίδα δείχνει να ζαλίζεται και πέφτει κάτω τρομαγμένη από το δυνατό κύμα. Ξανασηκώνεται, προσπαθεί να σταθεί όρθια, αλλά το κύμα περνά ξανά από πάνω της πιο έντονα. Τότε η κηλίδα πέφτει κάτω και σέρνεται με αργές κινήσεις, ενώ η μουσική γίνεται απαλή και ο παφλασμός συνεχίζει να ακούγεται. Το κύμα περνά τρίτη και τελευταία φορά, και η κηλίδα βγαίνει από τη σκηνή σερνόμενη προς την πλευρά του κύματος.

Η μουσική χαμηλώνει και σταματά αργά και ο παφλασμός συνεχίζει, ενώ τα φώτα της σκηνής σβήνουν και αποχωρούν τα παιδιά που κρατάνε το κύμα.

(Μπορεί να χρησιμοποιηθεί στην αρχή η μουσική από την «Ποιμενική Συμφωνία» του Μπετόβεν, ενώ στη συνέχεια –είσοδος κηλίδας - η δωδεκάφθογη σύγχρονη μουσική.)

Δραστηριότητες

Τα παιδιά:

- Ερευνούν και συλλέγουν στοιχεία για τη μόλυνση και ρύπανση του περιβάλλοντος.
- Επινόούν ένα σχετικό σενάριο-ιστορία, μοιράζουν ρόλους, αυτοσχεδιάζουν πάνω σε καταστάσεις και παρουσιάζουν τον αυτοσχεδιασμό τους σε εκδήλωση για το περιβάλλον.
- Ξεκινώντας από τη δομή του θεατρικού αυτοσχεδιασμού, οι μαθητές εμπλουτίζουν τη δράση με την κατάλληλη μουσική και προχωρούν σε χορευτικό αυτοσχεδιασμό. Επιλέγουν το σκηνικό, τα κοστούμια, τις μάσκες και τον ανάλογο φωτισμό. Παρουσιάζουν τη χορογραφία στον εορτασμό για την Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος.

11ο Δημοτικό Σχολείο Αργυρούπολης

Τα Εικαστικά στο Δημοτικό δίνουν τη δυνατότητα στους μαθητές να εξωτερικεύσουν και να αποδώσουν την εικόνα του κόσμου γύρω τους με προσωπικό τρόπο. Αντλώντας από τις εμπειρίες του το παιδί απεικονίζει τον κόσμο, με οδηγό τη φαντασία και το συναίσθημα. Μαθαίνει να εκτιμά το ωραίο και να καλλιεργεί την αγάπη για την Τέχνη και τον Πολιτισμό.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύμφωνα με το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών των Εικαστικών, ο μαθητής παρατηρεί το περιβάλλον και αξιοποιεί τις δυνατότητές του δημιουργώντας εικαστικά έργα με απλά υλικά και μέσα. Επίσης, μαθαίνει να εκφράζει με δημιουργικό τρόπο τα βιώματά του. Ακόμη, προσεγγίζει το φαινόμενο της τέχνης (γνωρίζει ιδιαίτερα την παραδοσιακή ελληνική τέχνη) και συνδέει την τέχνη με δραστηριότητες και παιχνίδια. Μέσα από επισκέψεις σε μουσεία και εργαστήρια καλλιτεχνών, γνωρίζει τον εικαστικό δημιουργό, τα υλικά, τα εργαλεία του, αντλεί πληροφορίες για τα καλλιτεχνικά επαγγέλματα (ζωγράφος, γλύπτης κ.ά.) και τέλος εξοικειώνεται με τα έργα τέχνης¹.

Οι εικαστικές δημιουργίες μπορεί να λειτουργήσουν αυτόνομα σε μια πολιτιστική εκδήλωση. Οι μαθητές εκφράζουν στα έργα τους τις ιδέες και τα συναισθήματά τους για το θέμα της εκδήλωσης. Οργανώνουν και παρουσιάζουν τις δημιουργίες τους σε εκθέσεις μέσα στο χώρο του σχολείου.

Τα Εικαστικά μπορούν και να πλαισιώσουν μια γιορτή, συνήθως με την παρουσίαση των έργων των παιδιών. Επίσης, οι μαθητές με την ευκαιρία μιας θεατρικής παράστασης ή ενός πολυθεάματος, μπορούν να κατασκευάσουν τα σκηνικά του έργου ή να «ντύσουν» εικαστικά το χώρο της γιορτής.

Τα Εικαστικά δίνουν γενικότερα το ύφος και την ατμόσφαιρα στη γιορτή μέσα από την ενδυμασία, τα αντικείμενα, το πρόγραμμα, τις αφίσες, τη διακόσμηση της αίθουσας. Ακόμη και το στήσιμο μιας γιορτής² είναι μια εικαστική πρόταση.

Οι εικαστικές προτάσεις που ακολουθούν μπορούν να πλαισιώσουν διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις και πολιτιστικά προγράμματα. Οι μαθητές ευαισθητοποιούνται με αφορμή ένα ερέθισμα και δημιουργούν καλλιτεχνικές συνθέσεις δρώντας ατομικά ή ομαδικά³.

1. Φ.Ε.Κ. τεύχος Β' αρ. φύλ. 303/13-03-03, Παράρτημα, Τόμος Α', Υ.Π.Ε.Π.Θ., Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Μάιος 2003, σσ. 3830-3839.

2. Στήσιμο γιορτής: εννοούμε τον τρόπο και τα μέσα που επιλέγουμε να παρουσιάσουμε τη γιορτή. Παραδείγματος χάριν, αν επιλέξουμε το Πολυθέαμα ως τρόπο εορτασμού της 28ης Οκτωβρίου, θα στήσουμε την εκδήλωσή μας σε ένα μεγάλο χώρο και σε πολλά (συνικά και παράλληλα) επίπεδα δράσης. Ο φωτισμός και ο ήχος θα αναδείξουν το θέαμά μας.

3. Διδακτικά Βιβλία - Πηγές Εικαστικών:

Ζιρώ Όλγα, Μερτζάνη Ελένη, Πετρίδου Βασιλική, Υπεύθυνος για τη συγγραφή στο πλαίσιο του Π.Ι. Γιώργης Σιγάλας, (2004). *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' Τάξη Ενιαίου Λυκείου, Αθήνα, Ο.Ε.Δ.Β.

Ζιρώ Όλγα, Κούβου Ουρανία, Μερτζάνη Ελένη, Μωραΐτου Ελένη, Σιγάλας Γιώργης, Συντονισμός και καθοδήγηση Σιγάλας Γ., (2004). *Εικαστικά Α' Ενιαίου Λυκείου*, Αθήνα, Ο.Ε.Δ.Β.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Προσωπογραφία

Ερέθισμα:	Το πρόσωπο που θα ζωγραφίσουμε
Υλικά:	Χαρτί κανσόν, μολύβι, κηρομπογιές, ξυλομπογιές
Τρόπος εργασίας:	Ατομικός

Οι μαθητές σχεδιάζουν πρώτα σε χαρτί το περίγραμμα ενός προσώπου (μητέρα, πατέρας, αδελφός ή αδελφή, δάσκαλος, φίλος ή άλλο πρόσωπο). Μετά προσθέτουν τα χαρακτηριστικά του.

Τα έργα των μαθητών εκτίθενται σε εκδηλώσεις, όπως στην Παγκόσμια Ημέρα Παιδιού, στη Γιορτή της Μητέρας, στη Γιορτή των Τριών Ιεραρχών κ.ά.

2ο Δημοτικό Σχολείο Αγίας Παρασκευής

Κατασκευή πανό και σημαίας

Ερέθισμα:	Θέμα εκδήλωσης
Υλικά:	Ύφασμα, χαρτί κανσόν, χοντρό χαρτόνι, μαρκαδόροι, υγρές μπογιές, ξύλα
Τρόπος εργασίας:	Ατομικός

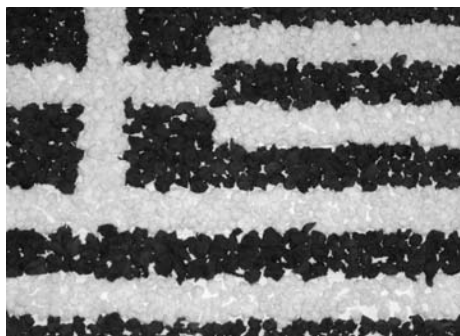
Πανό

Σε ένα κομμάτι ύφασμα (συνήθως λευκό) οι μαθητές γράφουν συνθήματα ή ζωγραφίζουν με μαρκαδόρους ένα σχετικό με την επέτειο θέμα. Μπορούν να φτιάξουν πανό και σε χαρτί του μέτρου, όπου ζωγραφίζουν με υγρή μπογιά. Μπορούν να φτιάξουν ακόμη πλακάτ, με τετράγωνα, χοντρά χαρτόνια που πάνω τους γράφουν ή ζωγραφίζουν.

Σημαία

Τα παιδιά σχεδιάζουν σε ένα κομμάτι λευκό ύφασμα την ελληνική σημαία. Βάφουν με μπλε χρώμα τις αντίστοιχες λωρίδες και τη στερεώνουν σε ένα ξύλινο πίκυ. Χρησιμοποιούν τα πανό σε όλες τις εθνικές επετείους, την Παγκόσμια Ημέρα Ειρήνης και Περιβάλλοντος.

Επίσης, κατασκευάζουν τη σημαία για τη Γιορτή της Σημαίας και για τις εθνικές επετείους.

«Ελληνική σημαία» (κολλάζ),
8ο Νηπιαγωγείο Γαλατσίου

Ζωγραφική των τοίχων του σχολείου

Ερέθισμα:

Η αποφοίτηση των μαθητών της ΣΤ΄ τάξης

Υλικά:

Προστατευτικές σακούλες, χαρτοταινίες και εφημερίδες (για προετοιμασία), πινέλα, λαδομπογιές

Τρόπος εργασίας:

Κατά ομάδες

Οι μαθητές ξέρουν ήδη τα υλικά που χρησιμοποιούν και τις τεχνικές που έχουν διδαχθεί. Ακόμα η εμπειρία τους επιτρέπει την ομαδική εργασία, την ανάληψη πρωτοβουλιών από την κάθε ομάδα καθώς και την τήρηση μέτρων ασφαλείας και καθαριότητας.

Χωρίζονται σε ομάδες (η κάθε ομάδα αναλαμβάνει έναν τοίχο), επιλέγουν το θέμα τους, τα υλικά και την τεχνική που θα ακολουθήσουν. Μια ομάδα επιλέγει να ζωγραφίσει σε έναν τοίχο κοντά στον κήπο ένα φυσικό τοπίο που τους έλειπε από την πόλη. Μια άλλη στους εξωτερικούς τοίχους

Ζωγραφική των τοίχων (ομαδικό έργο),
101ο Δ. Σχ.
Γαλατσίου
(Ε΄ τάξη, 1988)

ζωγραφίζει ένα θαλασσίνο τοπίο, μια τρίτη το διάστημα με τους πλανήτες. Τα παιδιά βάζουν σακούλες για να προστατευθούν από τα χρώματα και απλώνουν εφημερίδες για να μη λερώσουν το πάτωμα του σχολείου. Ζωγραφίζουν με συγκέντρωση, ηρεμία και με κλίμα συνεργασίας.

Το έργο μπορεί να παρουσιασθεί σε εκδήλωση για το περιβάλλον ή ακόμη να αποτελέσει το φόντο του χώρου για τη Γιορτή Αποφοίτησης.

Πλάθω μικρά αντικείμενα, ζωάκια κ.ά.

Ερέθισμα:	Εικόνες
Υλικά:	Αλατοζύμαρο, πηλός ή πλαστελίνη
Τρόπος εργασίας:	Ατομικός

Οι μαθητές κόβουν τον πηλό σε μικρά κομματάκια και πλάθουν διάφορα ζωάκια. Μετά προσθέτουν τα χαρακτηριστικά τους από διάφορα υλικά (χαρτόνια, οδοντογλυφίδες, χρωματιστές πινέζες, καβούκια κ.ά.) και φτιάχνουν σκαντζόχοιρους, αχινούς, σαλιγκάρια, πεταλούδες, ποντίκια, λαγούς κ.ά.

Στολίζουν με τα ζωάκια την τάξη ή το χριστουγεννιάτικο δέντρο του σχολείου. Μπορούν επίσης να οργανώσουν μια εικαστική γωνιά στην αίθουσα εκδηλώσεων του σχολείου, με την αφορμή μιας εκδήλωσης – έκθεσης γλυπτικής με θέμα «Τα ζώα».

«Ζωολογικός κήπος», πηλός,
5ο Δημοτικό Σχολείο Μοσχάτου (Δ' τάξη, 1986)

2ο Δημ. Σχ. Αγίας Παρασκευής

«Βυθός», πηλός, 5ο Δημοτικό Σχολείο Μοσχάτου

Φτιάχνω ένα στεφάνι για μια γιορτή

Ερέθισμα:	Συζήτηση για μια επέτειο ή γιορτή
Υλικά:	Χαρτόνι χοντρό, φύλλα δάφνης, κόλλα, ψαλίδι και διαβήτης
Τρόπος εργασίας:	Κατά ομάδες

Νηπιαγωγείο Δημ. Επιχείρησης
Αγ. Παρασκευής

Κατασκευή: Οι μαθητές χαράζουν με το διαβήτη και κόβουν ένα δακτύλιο περίπου 30 εκ διάμετρο. Στη συνέχεια, παίρνουν τα φύλλα της δάφνης και τα κολλάνε γύρω από το δακτύλιο. Όταν τελειώσουν μπορούν να κολλήσουν και μια επιγραφή, όπως το «ΟΧΙ» ή «Ζήτω η 28η Οκτωβρίου», εφόσον πρόκειται να το χρησιμοποιήσουν στη γιορτή της 28ης Οκτωβρίου ή κάποια άλλη επιγραφή (ανάλογα με την επέτειο ή εκδήλωση).

Παραλλαγή: Μπορούν ακόμη να κατασκευάσουν το στεφάνι της Πρωτομαγιάς με χάρτινα λουλούδια.

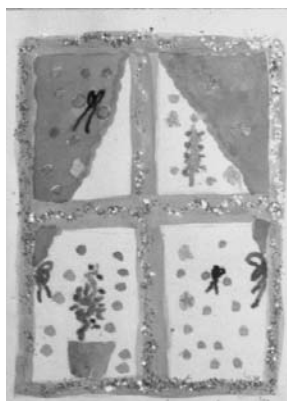
Διακοσμούν με το στεφάνι το σχολείο στη γιορτή της 28ης Οκτωβρίου ή της 25ης Μαρτίου ή την αίθουσα πολιτιστικών εκδηλώσεων σε τοπική επέτειο (απελευθέρωσης πόλης κ.ά.). Τέλος, χρησιμοποιούν το χάρτινο στεφάνι σε εκδήλωση για την Πρωτομαγιά.

Κάρτες

Ερέθισμα:	Μια ευχή
Υλικά:	Χοντρό χαρτόνι, ψαλίδι, μαρκαδόροι
Τρόπος εργασίας:	Ατομικός

Οι μαθητές σχεδιάζουν πρώτα στο χαρτόνι την κάρτα με το σχήμα που θέλουν (τετράγωνο, οβάλ, στρογγυλό κτλ.). Αν θέλουν να είναι μονή, τότε ζωγραφίζουν και διακοσμούν με κολλάζ την όψη και στο κάτω μέρος γράφουν μια ευχή. Αν θέλουν να είναι διπλή, τότε διπλώνουν το χαρτόνι, ζωγραφίζουν ή διακοσμούν την πρώτη όψη και γράφουν την ευχή μας στη μέσα όψη της κάρτας.

«Χριστουγεννιάτικες Κάρτες», Ελληνικό
Σχολείο «Μητρικής Γλώσσας» Φινλανδίας
(1991, συλλογή Μ. Ελευθερίου)

Η Πόρτα του Πολυτεχνείου

Ερεθίσματα:	Φωτογραφίες για το Πολυτεχνείο – σχετική αφήγηση
Υλικά:	Χοντρό χαρτί μέτρου, μαύρη υγρή μπογιά, πινέλα
Τρόπος εργασίας:	Κατά ομάδες

Τα παιδιά ζωγραφίζουν την πόρτα του Πολυτεχνείου σε μεγάλο και χοντρό χαρτί του μέτρου (για να δώσουν μεγάλες διαστάσεις) και με υγρή μαύρη μπογιά. Χρησιμοποιούν χοντρά πινέλα κατά ομάδες. Το έργο μπορεί να λειτουργήσει ως σκηνικό αντικείμενο στην επέτειο του Πολυτεχνείου.

Μάσκες

Ερεθίσμα:	Φωτογραφίες από Απόκριες
Υλικά:	Χαρτί κανσόν σε διάφορα χρώματα, κρομπογιές, ψαλίδι, λαστικάκι
Τρόπος εργασίας:	Κατά ομάδες

Οι μαθητές ζωγραφίζουν με τις κρομπογιές αφήνοντας ελεύθερη τη φαντασία τους τα χαρακτηριστικά του προσώπου που θέλουν. Στη συνέχεια, προσαρμόζουν τη μάσκα στο πρόσωπό τους και κόβουν με το ψαλίδι τα μάτια, τη μύτη και το στόμα.

Οι μάσκες μπορεί να κατασκευαστούν και να χρησιμοποιηθούν σε μια θεατρική παράσταση ή σε μια εικαστική εκδήλωση.

Τα παιδιά μπορούν να ζωγραφίσουν μάσκες ζώων και πουλιών σε χαρτόνι. Τις κόβουν, τις βάφουν, βάζουν λαστικάκια στις άκρες και κάνουν ο καθένας ένα ζώο. Τις χρησιμοποιούν στην Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος.

«Μάσκες»,
101ο Δημοτικό
Σχολείο Αθηνών
(Δ' τάξη, 1987)

2ο Δημ. Σχ. Αγίας Παρασκευής

Μακέτα

Ερέθισμα:

Μια θεατρική δημιουργία

Υλικά:

Δύο φελιζόλ πάχους 15 cm, κόλλα ατλακόλ, γυαλόχαρτο, πλαστικά χρώματα, πινέλα, καθώς και υλικά όπως ξυλάκια ή αποξηραμένα φυτά και χόρτα

Τρόπος εργασίας:

Κατά ομάδες

ΒΟΥΝΟ: Οι μαθητές κολλούν τα φελιζόλ με κόλλα ατλακόλ έτσι, ώστε να δημιουργηθεί ένα παχύ υπόβαθρο, πάνω στο οποίο θα σμιλευτεί το βουνό. Εναλλακτικά, μπορεί να χρησιμοποιήσουν και κομμάτια από πρόπλασμα πηλού ή γύψου. Στη συνέχεια, κόβουν τα κομμάτια με την προσεκτική επίβλεψη του δασκάλου δίνοντάς τους το σχήμα που θέλουν. Αφού κάνουν τις πλαγιές ή τις χαράδρες και γενικά ό,τι άλλο θέλουν να παρουσιάσουν, το βάζουν με τα πλαστικά χρώματα. Όταν τελειώσουν με το βάψιμο, μπορούν να κολλήσουν τα χορτάρια, τα δένδρα και οτιδήποτε θέλουν να παρουσιάσουν.

71ο - 84ο Δημοτικά Σχολεία Αθηνών

ΟΙΚΙΣΜΟΣ: Πάνω σε ένα κομμάτι φελιζόλ λεπτού πάχους (ή σε πρόπλασμα πηλού ή γύψου) κόβουν και κολλούν τα διάφορα κτίρια που έχουν σχεδιάσει (στις μεγαλύτερες τάξεις, μπορεί να γίνει μεγέθυνση και να αποδοθεί με κλίμακα η πραγματική πολεοδομική διάσταση της περιοχής). Οτιδήποτε άλλο θελήσουν να προσθέσουν (πάρκα, πλατείες κτλ.), το φτιάχνουν από πριν με κομμάτια από πρόπλασμα πηλού και στη συνέχεια, αφού έχουν τελειώσει, το βάζουν με τα χρώματα.

Τα κτίρια, οι κήποι, τα δέντρα μπορούν να γίνουν και από χαρτί ή πανί, να χρωματιστούν και να κοπούν στο ανάλογο μέγεθος.

Οι μακέτες μπορεί να χρησιμοποιηθούν σε μια εκδήλωση για το Περιβάλλον, σε μια Θεατρική παράσταση ή σε μια Εικαστική εκδήλωση.

Κατασκευή μακέτας, Βαγγέλης Γεωργιάς, Δάσκαλος

Εικονογράφηση και τρισδιάστατη αποτύπωση ενός παραμυθιού - ιστορίας

Ερέθισμα:	Αφήγηση παραμυθιού
Υλικά:	Χαρτόνια ακουαρέλας Νο 4, φλοιοί δέντρων, ξερά φύλλα, χαλίκια, κομμάτια από παλιά υφάσματα, ξυλάκια, σύρμα πιάτων, πλαστικά χρώματα, δαντέλες κ.ά.
Τρόπος εργασίας:	Κατά ομάδες

Αφορμή για την εργασία μπορεί να αποτελέσει η αφήγηση ενός παραμυθιού ή η δημιουργία από τα ίδια τα παιδιά του παραμυθιού - ιστορίας.

Τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες. Η κάθε ομάδα οργανώνει το κομμάτι της ιστορίας της με χαρακτηριστικές ενότητες, γνωστές, που η τελική τους σύνθεση «αφηγείται» το παραμύθι - ιστορία. Μετά καταγράφει το υλικό που θα χρειαστεί και αρχίζει να το συλλέγει.

Στη συνέχεια, το κάθε παιδί αναλαμβάνει να κολλήσει πάνω στο χαρτόνι της ομάδας τα υλικά που χρειάζονται για να αποδοθεί πιστά η συγκεκριμένη ενότητα από την ιστορία.

Στο τέλος, γίνεται από τις ομάδες η παρουσίαση σε χώρο ενιαίο, που θα αποτελεί το φόντο της ιστορίας (μαύρο ίσως).

«Εικονογράφηση παραμυθιού», κατασκευή Βαγγέλη Γεωργαλά, Δασκάλου

Ο Βυθός

Ερέθισμα:	Αναπαράσταση ταξιδιού στο βυθό
Υλικά:	Χαρτί κανσόν Α4, κρομπογιές
Τρόπος εργασίας:	Κατά ομάδες

Πρόκειται για εικαστική δημιουργία μέσα από τη **δραματική έκφραση** (Διαθεματική προσέγγιση).

Στην αρχή τα παιδιά κλείνουν τα μάτια τους, χαλαρώνουν και ακούν τις οδηγίες του δασκάλου για το ταξίδι στο βυθό.

Στη συνέχεια, φαντάζονται ότι βάζουν τις στολές κατάδυσης, τις μάσκες, τις μπουκάλες, τα βατραχοπέδιλα και ότι παίρνουν μαζί τους ψαροντούφεκα, φακούς, μαχαίρια, δίκτυνες τσάντες κ.ά.

Σιγά – σιγά αρχίζουν να βιώνουν την εμπειρία και να συμμετέχουν στη διαδικασία του παιχνιδιού, προβάλλοντας τις εικόνες του βυθού και αναπτύσσοντας δραματικό διάλογο.

Ενδεικτικό Παράδειγμα:

Μ: Είναι πολύ παγωμένο το νερό!

Δ: Το νιώθεις στα χέρια σου μόνο, αφού φοράς τη στολή σου.

Ε: Ένα δελφίνι, κοιτάξτε!

Δ: Η ομάδα της επιφάνειας να καταδύεται εκεί που πρέπει και να φωτογραφίζει.

Μ: Δε βλέπω καλά, ν' ανάψω το φακό μου;

Σ: Βλέπω ένα ναυάγιο! Ελάτε γρήγορα!

Αφού συνεχιστεί αυτό για αρκετή ώρα (20 λεπτά), μιλήσουν όλα τα παιδιά, χαλαρώσουν, φανταστούν το βυθό και βιώσουν την εμπειρία του βυθού, τους ζητάμε ν' ανοίξουν τα μάτια τους και να μεταφέρουν σ' ένα κομμάτι κανσόν ό,τι συνάντησαν και ό,τι σχολίασαν στο ταξίδι τους. Η ομάδα του βυθού ζωγραφίζει σε μαύρο χρώμα κανσόν, η επόμενη ομάδα σε σκούρο μπλε και η ομάδα επιφάνειας σε γαλάζιο. Αφού ζωγραφίσουν σε κάθε ομάδα την εμπειρία τους, ενώνουν στο πάτωμα τα έργα τους και τα συνδέουν με χρώματα και κάθετα σχέδια. Τέλος ενώνονται οι τέσσερις οριζόντιες λωρίδες και συνδέονται με χρώματα και σχέδια. Το έργο μπορεί να παρουσιασθεί σε εκδήλωση για το περιβάλλον.

«Βυθός», 101ο Δημοτικό Σχολείο Γαλατσίου
(Ε' τάξη, 1988 συλλογή Μ. Ελευθερίου)

Σύνθεση με αφορμή ένα παραμύθι

Ερέθισμα:	Ένα παραμύθι
Υλικά:	Χοντρό χαρτόνι, μπογιές
Τρόπος εργασίας:	Κατά ομάδες

Οι μαθητές παίρνουν ένα χοντρό χαρτόνι και το χωρίζουν στη μέση. Αριστερά, σε σκούρο φόντο γράφουν και ζωγραφίζουν λέξεις και εικόνες με αρνητικό περιεχόμενο (πείνα, δυστυχία, κακία, πόλεμος κ.ά.). Αντίθετα δεξιά, σε λευκό ή χρωματιστό φόντο γράφουν λέξεις και εικόνες με θετικά μηνύματα (ελπίδα, αδερφοσύνη, αγάπη, ειρήνη, καλοσύνη κ.ά.).

91ο Δημοτικό Σχολείο Αθηνών

71ο και 84ο Δημοτικά Σχολεία Αθηνών

Οργανώνουμε έκθεση

Ερέθισμα:	Ένα θέμα σύνθεσης
Υλικά:	Χαρτόνι, μπογιές, κομμάτια υφάσματος, ψαλίδι, σύρμα, ξύλα, σπάγκος κ. ά.
Τρόπος εργασίας:	Ατομικός και κατά ομάδες

α) έργων των μαθητών (ζωγραφικής, χειροτεχνίας, γλυπτικής κτλ.)

Τα έργα των μαθητών εκτίθενται στα ταμπλό ή στις προθήκες του σχολείου σε διάφορες εκδηλώσεις. Οι μαθητές αναλαμβάνουν να οργανώσουν την έκθεση και να αναζητήσουν την κατάλληλη μουσική και το φωτισμό που θα τη συνοδεύσουν.

Ερέθισμα:	Φωτογράφιση στιγμιότυπων της σχολικής ζωής
Υλικά:	Φωτογραφίες
Τρόπος εργασίας:	Ατομικός και κατά ομάδες

β) φωτογραφίας της τάξης μας με θέμα τη σχολική ζωή

Εικαστικό χαρακτήρα έχει και η έκθεση φωτογραφιών. Όλοι οι μαθητές της τάξης μπορούν να οργανώσουν μια πρωτότυπη έκθεση φωτογραφίας, με θέμα «Στιγμιότυπα από τη σχολική μας ζωή». Θα ξεκινήσουν να παίρνουν φωτογραφίες από την αρχή της φοίτησής τους στο σχολείο (Α΄ Τάξη) και θα συνεχίσουν στις επόμενες τάξεις μέχρι και την ΣΤ΄ Τάξη. Η έκθεση μπορεί να παρουσιασθεί στη Γιορτή Αποφοίτησης, σε συνδυασμό και με προβολή αντίστοιχου βίντεο.

91ο Δημοτικό Σχολείο Αθηνών

Αφίσα – Πρόγραμμα εκδήλωσης

- α. Οι μαθητές σχεδιάζουν με αδρές γραμμές πάνω στο λευκό χαρτί το σχέδιο που θέλουν (έτσι, ώστε να φαίνεται από μακριά). Στη συνέχεια, το βάζουν έντονα με μαρκαδόρους. Πάνω στην αφίσα γράφουν συνθήματα ή μικρά κείμενα ή στίχους σχετικά με το περιεχόμενο της γιορτής, κυρίως στις εθνικές γιορτές.
- β. Το πρόγραμμα της εκδήλωσης περιλαμβάνει: το θέμα, τους συντελεστές, τους μαθητές που παίρνουν μέρος και τη χρονιά. Το εξώφυλλο μπορούν να το φιλοτεχνήσουν οι μαθητές με ζωγραφική ή φωτογραφία ή γραφιστική σύνθεση στον υπολογιστή.

Δημ. Σχολείο Κολλεγίου Αθηνών

Μουσείο τάξης

Οι μαθητές δημιουργούν μια **γωνιά - μουσείο** στην τάξη τους για ένα θέμα, όπως τα **«Απειλούμενα Είδη»**, με εικονογραφικό υλικό, μικρές ειδήσεις και σχόλια, ζωγραφιές τους, παραμύθια και άλλα βιβλία σχετικά με το δάσος, αντικείμενα που συγκεντρώνουν ή κατασκευάζουν σχετικά με το θέμα (φύλλα, φτερά, ξύλα, μικρά ζώακια από γυαλί, γύψο κ.ά, καθώς και μάσκες ή στοιχεία ενδυματολογικά ζώων, πουλιών κτλ.) .

«Σχολικό Μουσείο»,
5ο Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο Γαλατίου
(Δ' τάξη, 2002, συλλογή Μ. Ελευθερίου)

Η φωτογραφία, το βίντεο και ο κινηματογράφος ανήκουν στη σύγχρονη γλώσσα της εικόνας μαζί με το σκίτσο, τα κόμικς κ.ά. Η εικόνα κατακτά τα τελευταία χρόνια ολοένα περισσότερο έδαφος στο σχολείο. Τα πλεονεκτήματά της απέναντι στο λεκτικό μήνυμα του κειμένου είναι εμφανή:

- Το μήνυμα που παρουσιάζεται με την εικόνα είναι εξαιρετικά περιεκτικό και προσανατολίζει άμεσα την αντίληψη σε μια δεδομένη ερμηνεία.
- Η ταχύτητα μετάδοσης, λήψης και ανάλυσης ενός μηνύματος με την εικόνα είναι πολλαπλάσια από τον προφορικό λόγο ή το γραπτό κείμενο.
- Η εικόνα προβάλλει λεπτομέρειες που δεν είναι ορατές με την απλή παρατήρηση ενός αντικειμένου.

Η φωτογραφία και το βίντεο είναι σήμερα τα καλύτερα μέσα για να ενημερωθούμε για όσα έγιναν και γίνονται στον κόσμο μας. Υποστηρίζουν την εκπαιδευτική διαδικασία, την έρευνα και τις δημιουργικές ομαδικές εργασίες. Ιδιαίτερα στην έρευνα το φωτογραφικό υλικό είναι απαραίτητο, γιατί δίνει τις πληροφορίες, την εποχή, τις συνθήκες και περιγράφει με ευαισθησία και αμεσότητα τα γεγονότα. Ανάλογα με τον προορισμό, τη χρήση τους ή την προσδοκία του δημιουργού τους, συνήθως τις κατατάσσουμε σε φωτογραφίες-ντοκουμέντο, σε καλλιτεχνικές και σε αναμνηστικές, και τις παρουσιάζουμε σε εφημερίδες, περιοδικά, βιβλία, οικογενειακά λευκώματα.

Στο σχολείο η φωτογράφιση και η βιντεοσκόπηση των εκδηλώσεων είναι απαραίτητη, γιατί αποτελεί το χρήσιμο υλικό για την αξιολόγηση της εκδήλωσης και για το αρχείο του σχολείου. Κάθε εκδήλωση έχει τη δική της πορεία, από τη σύλληψη του θέματος, την οργάνωση, τις πρόβες μέχρι και την τελική παρουσίαση. Σ' αυτήν συμμετέχουν οι μαθητές και οι δάσκαλοι, και το κοινό που θα τις παρακολουθήσει. Η φωτογραφία και το βίντεο απαθανατίζουν όλες τις δημιουργικές στιγμές και τις δράσεις των συντελεστών της εκδήλωσης. Οι φωτογραφίες παρουσιάζονται στα ταμπλό της εκδήλωσης ή στο περιοδικό του σχολείου και οι μαθητές βλέπουν τον εαυτό τους στις δημιουργικές δραστηριότητες, χαίρονται και ενισχύεται η αυτοπεποίθησή τους. Βλέπουν το βίντεο της εκδήλωσης, αξιολογούν την προσπάθειά τους και αισθάνονται ικανοποίηση για τη δημιουργία τους.

Οι δημιουργοί, δηλαδή οι μαθητές που θα ασχοληθούν με τη φωτογραφία και το βίντεο, πρέπει να γνωρίζουν καλά πώς λειτουργούν οι φωτογραφικές μηχανές και οι κάμερες για να τις χρησιμοποιούν σωστά και αποτελεσματικά. Θα μπορούσε να δημιουργηθεί μια λέσχη / όμιλος για να εκπαιδευτούν οι δημιουργοί από τους υπεύθυνους δασκάλους. Έτσι οι μαθητές θα γνωρίσουν τα μυστικά της καλής φωτογράφισης και βιντεοσκόπησης και θα μάθουν να εκφράζονται καλλιτεχνικά. Στο τέλος του προγράμματος εκπαίδευσης, οι μαθητές μπορούν να οργανώσουν έκθεση για να παρουσιάσουν τη δουλειά τους στη σχολική κοινότητα.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ
- ΒΙΝΤΕΟ
- ΚΙΝΗΜΑ-
ΤΟΓΡΑΦΟΣ

Ο κινηματογράφος ξεκίνησε από το παιχνίδι του φακού με το φως και την εικόνα. Απλοί φακοί υπήρχαν και στην αρχαία Ελλάδα. Ο *Μαγικός Φανός* ήταν μια συσκευή, που χρησιμοποιούσε την αρχή της camera obscura, «ότι το φως που περνά από μια μικρή τρύπα σε ένα σκοτεινό δωμάτιο σχηματίζει μια αναποδογυρισμένη εικόνα της έξω σκηνής»¹. Η μαγική συσκευή μπορούσε να μεταφέρει μια εικόνα από ένα φακό σε οθόνη δημιουργώντας την ψευδαίσθηση της κίνησης. Έγινε μια δημοφιλής μέθοδος ψυχαγωγίας με πολλές εφαρμογές, τόσο στην τέχνη (στο Παρίσι το 1790 η *Φαντασμαγορία*), όσο και στην εκπαίδευση (από τον Αββά Μουσινώ το 19ο αιώνα, ως μέθοδος διδασκαλίας).

Ακολουθεί η γέννηση και εξέλιξη της φωτογραφίας με την αναπαραγωγή πραγματικής εικόνας, σε αντίθεση με την καλλιτεχνική απόδοσης της. Ο Μείμπριτζ, που θεωρούν ως «πατέρα του κινηματογράφου», έδειξε πώς και τα τέσσερα πόδια ενός αλόγου βρίσκονται κάποια στιγμή πάνω από το έδαφος, συνδέοντας με καλώδια μια σειρά από φωτογραφικές μηχανές. Το μόνο που έμενε ως τον κινηματογράφο ήταν να συγκεντρωθούν όλα τα στοιχεία για την προβολή κινούμενης ταινίας. Ο Γάλλος Ρεϊνό πλησίασε πολύ στη λύση του προβλήματος με το *Πραξινοσκόπιο*, μέσω ενός συνδυασμού Μαγικών Φανών.

Το 1896 προβάλλεται στην Αθήνα η πρώτη κινηματογραφική ταινία, ενώ το 1897 ένα κατάστημα στην Ερμού πουλάει παιχνίδια Κινηματογράφου².

Σήμερα ο κινηματογράφος δεν είναι πια μόνο ένα παιχνίδι, αλλά ένα σύγχρονο οπτικο – ακουστικό μέσο έκφρασης και εκπαίδευσης. Ενεργοποιεί και αναπτύσσει την προσωπικότητα του μαθητή, αρχικά προσφέροντάς του γνώση μέσα από την ανάγνωση της κινηματογραφικής γλώσσας (ιδιαίτερα στα μαθήματα Ιστορίας, Μελέτης Περιβάλλοντος, Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής). Αλλά ο καλός κινηματογράφος αποτελεί και ένα μάθημα αισθητικής και τέχνης, προσφέροντας την ευκαιρία στο μαθητή να γνωρίσει τις κλασικές ταινίες και τους δημιουργούς τους, αλλά και τον μοντέρνο, ξένο και ελληνικό, κινηματογράφο. Στη συνέχεια, του δίνει ερεθίσματα για να δημιουργήσει, να πιάσει δηλαδή την κάμερα και να βάλει ο ίδιος τις εικόνες σε κίνηση, ώστε να «αφηγηθούν» μια ιστορία. Τα εργαστήρια κινηματογράφου αποτελούν μια νέα πραγματικότητα στο σημερινό σχολείο.

Τα πολιτιστικά προγράμματα και οι πολιτιστικές εκδηλώσεις υποστηρίζονται αποτελεσματικά από την προβολή φωτογραφιών και βίντεο, που συνοδεύουν το λόγο και προκαλούν το ενδιαφέρον των μαθητών. Μια προβολή φωτογραφιών ή ταινίας-ντοκουμέντο για τις εθνικές γιορτές της 28ης Οκτωβρίου, της 25ης Μαρτίου και της 17ης Νοεμβρίου μεταφέρει το κοινό στις συνθήκες της εποχής που έγιναν τα γεγονότα. Ακόμα και μια ομιλία πολιτιστικού περιεχομένου αποκτά ιδιαίτερο νόημα και απήχηση, όταν συνοδεύεται από την προβολή αντίστοιχων εικόνων.

Ως προς τον κινηματογράφο, μπορεί να αποτελέσει ένα αντικείμενο εξαιρετικής σημασίας στο πλαίσιο των σχολικών εκδηλώσεων, αφού συγκεντρώνει το ενδιαφέρον των μικρών θεατών τόσο στην παρακολούθηση μιας ιστορικής ταινίας ή ενός ντοκιμαντέρ για το περιβάλλον, όσο και στην

1. Winnert, D., (1995, ελλην. έκδ. 1997). *Ιστορία του Κινηματογράφου*, 1ος τόμ., Αθήνα, εκδ. Μανιατέα, σ. 10.
2. Ένα μεγάλο μέρος των πληροφοριών μας στηρίζεται στην ανακοίνωση του Νίκου Θεοδοσίου από την Ημερίδα «Παιδί και Κινηματογράφος», στις 19-3-2005, που οργάνωσαν οι Υπεύθυνοι πολιτιστικών προγραμμάτων της Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Β' Αθήνας για τους εκπαιδευτικούς της Πρωτ/θμιας και Δευτ/θμιας Εκπαίδευσης.

Πολ/κό Πρ. «Λέσχη
Φωτογραφίας»,
4ο Δημ. Σχολ. Ν. Ιωνίας

ενεργό συμμετοχή και δημιουργία μιας δικής τους μικρής ταινίας ή ντοκιμαντέρ (πρότασης πάνω στο θέμα της εκδήλωσης).

Με ερέθισμα τις ταινίες του ελληνικού κινηματογράφου οι μαθητές μπορούν επίσης να πραγματοποιήσουν μουσικά και θεατρικά δρώμενα.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Ακολουθούν ενδεικτικές δραστηριότητες για τους μαθητές του Δημοτικού³.

A – B ΄ Τάξεις Δημοτικού :

- «Από τρίλεπτα αποσπάσματα παιδικών τηλεοπτικών εκπομπών που έχουν κατάλληλα προετοιμαστεί και με τη βοήθεια κάποιου ειδικού: μαθαίνω να ξεχωρίζω ποιες εκπομπές βασίζονται σε κινούμενο σχέδιο, ποιες σε κούκλες ή μαριονέτες, ποιες σε ζωντανούς ηθοποιούς και ποιες σε τεχνικές κινούμενων σχεδίων.
- Παρακολουθώντας και αναζητώντας συστηματικά εκπομπές με ζώα, βρίσκω παραδείγματα τηλεοπτικών εκπομπών που δείχνουν:
 - 1) Τα ζώα όπως είναι στο περιβάλλον τους (π.χ. ντοκιμαντέρ),
 - 2) Τα ζώα να δημιουργούν σχέσεις με ανθρώπους (π.χ. Ασπροδόντης, Λάσσι),
 - 3) Τα ζώα να «φέρονται» με ανθρώπινες συνήθειες (π.χ. Ντόλαντ, Τρία Γουρουνάκια, Γουίνου ο Αρκούδος, Μάγια η Μέλισσα, Μικρό μου Πόνυ, Χελωνονιντζάκια),
 - 4) Ανθρώπους να έχουν τη μορφή ζώου (Τερατόμορφοι ήρωες με στολές ή άλλα χαρακτηριστικά που θυμίζουν ζώα, π.χ. Θάντερκατς, Τρανσφόρμερς).»

3. Μέρος της ανακοίνωσης του Μένι Θεοδωρίδη «Γνωριμία με την οπτικοακουστική έκφραση» στο περ. *Η Τέχνη στην Εκπαίδευση Ε΄ Κύκλος επιμορφωτικού σεμιναρίου*, Πρακτικά Τετραήμερου Επιμορφωτικού Σεμιναρίου 8, 9, 10 και 11 Νοεμβρίου 1994, Αθήνα, Εκδ. Πατάκη, σσ. 86-91.

Γ – Δ΄ Τάξεις Δημοτικού:

- «Φωτογραφίζουμε τη δασκάλα μας. Περιφέροντας μια απλή μηχανή με ένα φιλμ, κάθε παιδί θα τραβήξει **μία** φωτογραφία της δασκάλας, κάθε φορά από **διαφορετική** θέση (διάφορες οπτικές γωνίες, διάφορες αποστάσεις, όρθια ή καθιστή στην έδρα, στο παράθυρο, στην πόρτα κτλ.). Αφού εμφανιστούν οι φωτογραφίες, τοποθετούνται σε μια πινακίδα και, χωρίς να αναφερθούμε σε ποια παιδιά τράβηξαν ποιες φωτογραφίες, συζητούμε και αποφασίζουμε ποιες φωτογραφίες πιστεύουμε ότι αποδίδουν πιο καλά τη δασκάλα μας».

Ε΄ – ΣΤ΄ Τάξεις Δημοτικού

- «Παρατηρούμε στο βίντεο δυο – τρία διαφημιστικά «σποτς» και καταγράφουμε αναλυτικά το σενάριο του καθενός. Με την ίδια λογική φτιάχνουν ένα διαφημιστικό σενάριο για ένα προϊόν δικής μας επιλογής.
- Φωτογραφίζουμε ένα μνημείο.
- Φτιάχνουμε μια ηχογραφημένη αφήγηση με μουσική.
- Μαζεύουμε με το κασετόφωνο αφηγήσεις από ηλικιωμένους για την Κατοχή και από νεότερους για το Πολυτεχνείο.»

Οι παραπάνω προτάσεις μπορεί να εμπλουτισθούν ή να τροποποιηθούν. Έτσι, οι μαθητές μπορεί να φωτογραφίσουν ένα συμμαθητή τους ή ένα αντικείμενο της τάξης τους. Η φωτογράφιση μπορεί να γίνει με συμβατική ή ψηφιακή κάμερα, οπότε η επεξεργασία της φωτογραφίας γίνεται στον ηλεκτρονικό υπολογιστή έτσι, ώστε να χρησιμοποιηθεί στην εκδήλωσή μας με ποικίλους τρόπους: σε κείμενο, σε αφίσα, σε έκθεση εποπτικού υλικού.

4ο Δημ. Σχ. Ν. Ιωνίας

Το πολυθέαμα είναι μια σύνθετη πολιτιστική εκδήλωση, που αποτελεί συνδυασμό πολλών διαφορετικών καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων γύρω από ένα κοινό θεματολογικό άξονα. Έτσι η αφήγηση, το θέατρο (αυτοσχεδιασμός, δρώμενο, παράσταση), ο χορός, η μουσική, το τραγούδι, η εικαστική δημιουργία, η έκθεση φωτογραφίας και η προβολή (βίντεο και κινηματογράφος) εναλλάσσονται στο πολυθέαμα ορίζοντας ένα νέο σημειακό πολυ-χώρο.

Ο στόχος όλων των μορφών τέχνης είναι κοινός, αφού όλες οι δραστηριότητες του πολυθεάματος εστιάζουν στο θέμα και στο περιεχόμενο της γιορτής - εκδήλωσης. Αν η εκδήλωση περισιτρεύεται γύρω από ένα κοινωνικό θέμα, όπως τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, αντίστοιχα οι προτάσεις / δράσεις του πολυθεάματος θα επικεντρωθούν στην έννοια αυτή.

Το Δημ. Σχ. Μελισσίων

Η σύλληψη, οργάνωση και παρουσίαση του πολυθεάματος γίνεται με τη συνεργασία μαθητών, δασκάλων και γονέων (αρκετές φορές και του δήμου και άλλων πολιτιστικών φορέων της περιοχής - αν το πολυθέαμα διαρκεί πολύ και απαιτεί μεγάλο, πολυδιάστατο χώρο). Η πολυπλοκότητα της εκδήλωσης απαιτεί τη συνύπαρξη εκπαιδευτικών διαφορετικών ειδικοτήτων. Οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να εκφράσουν τα καλλιτεχνικά τους ενδιαφέροντα και να παρουσιάσουν τις ατομικές και ομαδικές δημιουργίες τους σε μια μεγάλη σχολική εκδήλωση.

Αφού επιλεγεί το θέμα, οι μαθητές οργανώνονται σε ομάδες. Σχεδιάζουν την εργασία τους και καθορίζουν τα στάδια υλοποίησής της, τα κριτήρια και τις προδιαγραφές του έργου τους. Αναζητούν πηγές, συγκεντρώνουν πληροφορίες και τις ταξινομούν. Πάνω σ' αυτό το υλικό θα χτίσουν την αφήγηση, αλλά και το σενάριο για τη δραματοποίηση του θέματος της εκδήλωσης. Στη συνέχεια, προχωρούν στις βιωματικές δραστηριότητες της γιορτής, που μπορεί να αναπτύσσονται ταυτόχρονα ή διαδοχικά, ανάλογα με τις ανάγκες του θέματος αλλά και τις δυνατότητες αξιοποίησης ενός πολυμορφικού χώρου (αίθουσα, λαπλών χρήσεων, γυμναστήριο, μεγάλη αυλή). Μοιράζονται ρόλους και προετοιμάζουν τα επίπεδα δράσης. Επιμελούνται με τη βοήθεια του εικαστικού το σκηνικό χώρο και φροντίζουν για την ηχητική και μουσική κάλυψη του θεάματος με τη συμβολή του μουσικού. Ακόμη, όπου χρειάζεται, με την καθοδήγηση του δασκάλου φωτίζουν το χώρο και τη δράση με απλές εστίες φωτός.

Σημειώνουμε ότι ο ήχος, η μουσική, ο φωτισμός και η εικαστική παρέμβαση παίζουν έναν ιδιαίτερο ρόλο στο πολυθέαμα, αφού αναδεικνύουν την κάθε δράση, ενώ ταυτόχρονα συνδέουν όλα τα επίπεδα του θεάματος.

Θέματα που μπορούν να αναπτυχθούν σε πολυθέαμα είναι:

- Ένα ιστορικό θέμα (εθνική επέτειος)
- Ένα θέμα τοπικής ιστορίας
- Η ιστορία του σχολείου από την ίδρυσή του μέχρι σήμερα (με τίτλο: Δημοτικό σχολείο: ... χρόνια.)
- Ένα θέμα περιβάλλοντος
- Ένα θέμα παγκοσμίου σημασίας (ειρήνη, δικαιώματα παιδιού ή ανθρώπου)

Το πολυθέαμα μπορεί να διαρκέσει πολλές ημέρες, να πάρει τη μορφή ενός «πανηγυριού» με τη συμμετοχή όλης της σχολικής κοινότητας. Στην περίπτωση αυτή οι δράσεις του παρουσιάζονται σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους, με τη συμμετοχή και των θεατών.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

28η Οκτωβρίου

Σε ένα μεγάλο χώρο, στην αυλή ή το αμφιθέατρο του σχολείου, πέντε μαθητές στο κέντρο παρουσιάζουν σε θεατρικό αναλόγιο αποσπάσματα σχετικά με το Σαραντά και την Κατοχή: «Άδειο μπουκάλι»- [Η παρέλαση] – [Τα κουλουράκια] (βλέπε Οδηγός, Γιορτή 28ης Οκτωβρίου).

Ταυτόχρονα, ακούγονται ανάλογη μουσική και τραγούδια, ενώ προβάλλονται σε μεγάλη οθόνη σκηνές από τον πόλεμο, καθώς και γελιογραφίες από τον τύπο της εποχής.

91ο και 126ο Δημ. Σχ. Αθήνας

Το θεατρικό αναλόγιο αναδεικνύεται με τον κατάλληλο φωτισμό.

Σε κατάλληλα διαμορφωμένο χώρο λειτουργεί έκθεση φωτογραφίας των μαθητών για την εποχή (κατοχή, πείνα κτλ.).

17η Νοεμβρίου

Μπροστά στην εικαστική μας σύνθεση «Η πόρτα του Πολυτεχνείου» (ενότητα Εικαστικά) οι μαθητές διαβάζουν αποσπάσματα του χρονικού του Πολυτεχνείου, πεζά λογοτεχνικά κείμενα («Τα γενέθλια» - [Η εξέγερση], Μαργ. Λυμπεράκη...) και απαγγέλλουν ποιήματα, π.χ. «Εδώ Πολυτεχνείο», Φ. Γιοφύλη (βλέπε Οδηγός, Επέτειος 17ης Νοεμβρίου).

Ταυτόχρονα, ακούγονται ανάλογη μουσική και τραγούδια, ενώ προβάλλονται σε μεγάλη οθόνη σκηνές από το βίντεο των γεγονότων του Πολυτεχνείου.

Ως Πολιτιστικό Πρόγραμ-

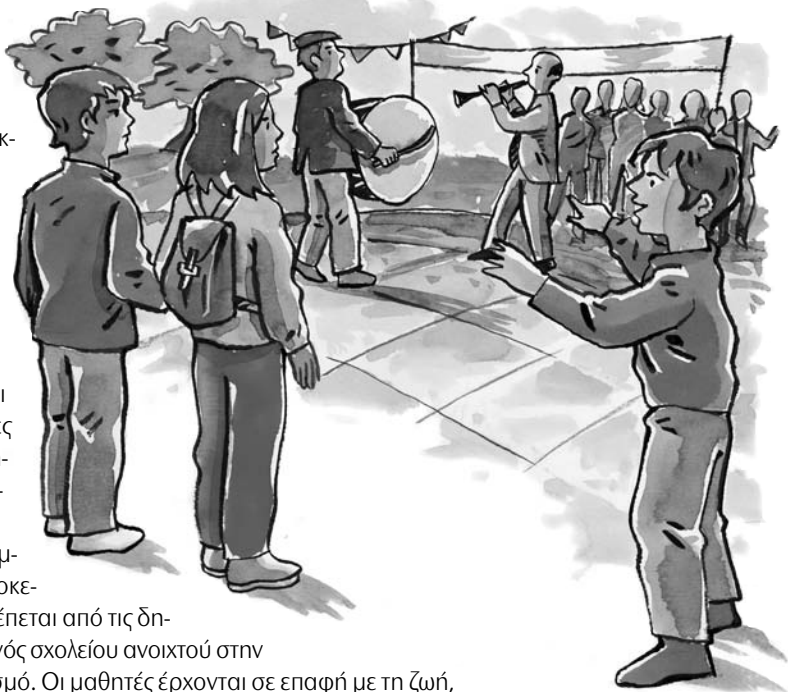
μα στο σχολείο, μπορούμε να θεωρήσουμε κάθε δημιουργική εργασία μιας παιδαγωγικής ομάδας (μαθητές - εκπαιδευτικοί), που μελετά και αναδεικνύει πεδία πολιτισμού, όπως: η ιστορία, οι κοινωνικοί θεσμοί, η συμπεριφορά, η γλώσσα, η παράδοση, η πολιτική και οικονομική οργάνωση, οι σχέσεις με άλλες κοινωνίες και πολιτισμούς, η επιστήμη, η τέχνη και η τεχνολογία.

Το πολιτιστικό πρόγραμμα έχει σύγχρονο μαθητοκεντρικό χαρακτήρα και διέπεται από τις δημοκρατικές διαδικασίες ενός σχολείου ανοικτού στην κοινωνία και στον πολιτισμό. Οι μαθητές έρχονται σε επαφή με τη ζωή, την κοινωνία, το περιβάλλον και καλλιεργούν ολόπλευρα την προσωπικότητά τους μέσα από δράση και κοινωνικές σχέσεις.

Το πολιτιστικό πρόγραμμα χαρακτηρίζεται από διάρκεια, συνέχεια και μέθοδο.

Τα στάδια υλοποίησής του είναι:

- ◆ Στάδιο έρευνας και συλλογής του υλικού (επισκέψεις σε μουσεία, βιβλιοθήκες κτλ.)
- ◆ Μελέτη και ταξινόμηση του υλικού - Οργάνωση εργαστηρίων βιωματικής έκφρασης (θέατρο, χορός, μουσική, εικαστικά κ.ά.)
- ◆ Παραγωγή έργου: διοργάνωση εκδηλώσεων, παραστάσεων, εκθέσεων
- ◆ Αξιολόγηση του πολιτιστικού προγράμματος με την ενεργή συμμετοχή των μαθητών

1ο Δημ. Σχ. Βριλησίων

Τα πολιτιστικά προγράμματα είναι μια μορφή **βιωματικής** εκπαίδευσης: δίνουν το προβάδισμα **στο δρώντα μαθητή**, ο οποίος βρίσκεται στο κέντρο του προγράμματος: έρχεται σε επαφή με το αντικείμενό του, δουλεύει σε **ομάδα**, οργανώνει μια έρευνα, προτείνει ιδέες, συλλέγει υλικό, δρα, επικοινωνεί με άλλους μαθητές και εκπαιδευτικούς, αλλά και συνεργάζεται με πολιτιστικούς φορείς **της κοινωνίας** βγαίνοντας από τα σχολικά τείχη.

Μουσεία, Πολιτιστικά / Εκπαιδευτικά Προγράμματα και Εκδηλώσεις

Με το πολιτιστικό πρόγραμμα έχουμε στην ουσία την πρόταση μιας «άλλης» εκπαίδευσης με άνοιγμα στην κοινωνία και το περιβάλλον.

Το πολιτιστικό πρόγραμμα μπορεί να λειτουργήσει ως συνδεδεμένος κρίκος ανάμεσα στο σχολείο και την τοπική κοινωνία, καθώς οι μαθητές επισκέπτονται μουσεία, βιβλιοθήκες, θέατρα και συζητούν με ειδικούς επιστήμονες και πρόσωπα των γραμμάτων και των τεχνών.

Τα μουσεία έπαιζαν ως πρόσφατα το ρόλο του θεματοφύλακα της εθνικής κληρονομιάς και του πολιτισμού. Σήμερα όμως ο ρόλος αυτός αναθεωρείται. Μέσα από την εξέλιξη της εκπαίδευσης και του πολιτισμού δημιουργείται η ανάγκη της εξέλιξης του μουσείου. Το νέο μουσείο φιλοδοξεί να γίνει ένας δυναμικός εκπαιδευτικός χώρος, που δε θα παρέχει απλά πληροφορίες και υλικό στον επισκέπτη, αλλά θα του δίνει κίνητρα για έρευνα, δράση και αναζήτηση. Ήδη σε πολλά μουσεία λειτουργούν σ' αυτή την κατεύθυνση ενδιαφέροντα και ποικίλου περιεχομένου εκπαιδευτικά προγράμματα.

Εικαστικές δημιουργίες μαθητών του Β' Αρσακείου Δημ. Σχολ. Ψυχικού στα πλαίσια πολ/κού προγ/τος «Ελληνικές παραδοσιακές φορεσιές» (2004)

Σήμερα τα μουσεία είναι ένας μορφωτικός χώρος που δε μαρτυρεί μόνο για όσα έγιναν, αλλά καταγράφει, συγκεντρώνει υλικό και ανανεώνει τους τρόπους πληροφόρησης και δράσης. Δηλαδή, παρέχει σύγχρονη εκπαίδευση στους μαθητές, μέσα από ελκυστικά εκπαιδευτικά προγράμματα και βιωματικές πολιτιστικές δραστηριότητες.

Τα σύγχρονα οπτικο-ακουστικά μέσα των μουσείων μεταδίδουν τα μηνύματα του πολιτισμού στους δέκτες - μαθητές με έναν τολμηρό τρόπο, που κάποτε αγγίζει τα όρια αυτού που αποκαλούμε «πολυθέαμα» (δραματική έκφραση, εικαστική δημιουργία, βίντεο, κινηματογράφος κ.ά.). Ο μαθητής δεν είναι όμως απλά δέκτης των μηνυμάτων του μουσείου, γίνεται και πομπός ο ίδιος αναμορφώνοντας και αναμεταδίδοντας αυτές τις πληροφορίες και εμπειρίες στο σχολικό περιβάλλον, αλλάζοντας τις σχέσεις σχολείου - μουσείου και εκπαίδευσης - μαθητή.

Μ' αυτό τον τρόπο οι πολιτιστικές εκδηλώσεις δεν περιορίζονται πλέον μέσα στο σχολικό χώρο, αλλά μεταφέρονται έξω απ' αυτόν. Οι μαθητές γνωρίζουν έναν άλλο τρόπο εκπαίδευσης, στον οποίο συμμετέχουν ενεργά, και έρχονται σε άμεση επαφή με τα έργα της τέχνης και του πολιτισμού γενικότερα. Η πολιτιστική εκδήλωση μπορεί να είναι η επίσκεψη της σχολικής μονάδας σε ένα μουσείο με το σύνολο των δραστηριοτήτων που αυτή περιλαμβάνει. Μπορεί ακόμη να ξεκινά από την επίσκεψη και να ολοκληρώνεται στη σχολική μονάδα, ύστερα από την αξιοποίηση από τους μαθητές της γνωριμίας τους με το μουσείο.

Δίνουμε ενδεικτικά ορισμένες δραστηριότητες προετοιμασίας της επίσκεψης / εκδήλωσης, καθώς και της αξιοποίησης και ολοκλήρωσής της στο σχολείο.

Επίσκεψη σε ένα μουσείο - Προετοιμασία στην τάξη

- Λεκτική επεξεργασία - Γλωσσικά παιχνίδια του θέματος «Μουσείο», συγκεκριμένο μουσείο και αντικείμενό του
- Προβολή διαφανειών σχετικών με το συγκεκριμένο μουσείο
- Ζωγραφική και κατασκευές πάνω σε σχετικά θέματα

Αξιοποίηση της επίσκεψης στην τάξη

Οι μαθητές:

- ◆ Συζητούν τις εντυπώσεις τους από την επίσκεψη, συνθέτουν εικαστικές δημιουργίες με τα θέματα του μουσείου και τις παρουσιάζουν σε εκδήλωση του σχολείου.

*Επίσκεψη της Δ2 τάξης στο Μουσείο Μπενάκη.
Συμμετοχή στο πρόγραμμα
«Ελληνικές παραδοσιακές φορεσιές»*

Εικαστικές δημιουργίες μαθητών της Δ' τάξης στο πλαίσιο πολιτιστικού προγράμματος

- ◆ Γράφουν σχετικές ιστορίες, παραμύθια, ποιήματα και τραγούδια και τα παρουσιάζουν σε μια σχολική εκδήλωση **«Πρωτότυπων συνθέσεων»**.
- ◆ Οργανώνουν στο σχολείο «Γωνιά μουσείου» με υλικό που προμηθεύονται από το μουσείο.
- ◆ Γράφουν ένα φανταστικό διάλογο με μορφές – αγάλματα του μουσείου και τον παρουσιάζουν στην τάξη και στο σχολείο.

*Βιβλίο σχολείου
«Αρχαία Ελληνικά Παιχνίδια».
Αρχαία Ελληνικά Παιχνίδια:
Αστράγαλοι- Κότσια, Κύβοι – Ζάρια
5ο Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο
Γαλατσίου, ΣΤ΄ Τάξη*

Το θέμα μπορεί να προσεγγισθεί στο πλαίσιο ενός Πολιτιστικού Προγράμματος ή ακόμα να είναι η ολοκλήρωση μιας ευρύτερης ενότητας μαθήματος με διαθεματικό χαρακτήρα. Σε κάθε περίπτωση η ολιστική προσέγγισή του απαιτεί τη διασύνδεση διαφορετικών γνωστικών αντικειμένων: Ιστορίας, Λογοτεχνίας, Μελέτης Περιβάλλοντος, Μουσικής, Φυσικής Αγωγής. Οι μαθητές εργάζονται σε ομάδες.

ΣΧΕΔΙΟ
ΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΓΙΑ ΤΙΣ
ΓΙΟΡΤΕΣ

Γενικός Σκοπός

Η γνωριμία των μαθητών με ένα πολύ σημαντικό κομμάτι του ελληνικού λαϊκού πολιτισμού, όπως οι γιορτές, στη χρονική τους συνέχεια.

Επιλογή θέματος μελέτης

Προσδιορίζουμε το θέμα μελέτης μας με παραμέτρους, όπως παραδείγματος χάρι:

- *Τον άξονα του θέματος της γιορτής*
γιορτές σχετικές με έθιμα, τελετουργίες κ.ά. (τρύγου, θερισμού, Αποκριές...)
γιορτές σχετικές με τη φύση, τις εποχές (Πρωτομαγιά, ανοιξιάτικα δρώμενα)
θρησκευτικές γιορτές (αρχαίοι θεοί, θεότητες, τοπικοί ήρωες – Χριστός / Χριστούγεννα, Παναγία)
- *Τον άξονα του χρόνου*
πώς γιορτάζαμε στην αρχαία εποχή
πώς γιορτάζουμε τώρα
η χρονική συνέχεια

89ο Δημοτικό Σχολείο Αθηνών

Οι μαθησιακοί στόχοι

Οι στόχοι καθορίζουν το πλαίσιο μελέτης και έρευνας. Μπορεί βέβαια να είναι κοινός ο στόχος για όλη την ομάδα ή να τεθούν διαφορετικοί στόχοι, εφόσον οι μαθητές προτιμούν να δουλέψουν σε ομάδες. Έτσι κάποιοι στόχοι μπορεί να είναι:

- Η δημιουργία ενός αρχείου εορτών στη Βιβλιοθήκη του σχολείου ή ενός μουσείου εορτών (με αντίστοιχο υλικό)
- Η δημιουργία ενός σχολικού ημερολογίου εορτών και επετείων και η εικονογράφησή του
- Η οργάνωση μιας συγκεκριμένης γιορτής – δρώμενου που να αναδεικνύει τα κοινά στοιχεία αρχαίου και σημερινού εορτασμού και η παρουσίασή της σε κοινό

Βέβαια, η κάθε γιορτή ή επέτειος έχει τους δικούς της στόχους που οι μαθητές επιβάλλεται να λάβουν υπόψη τους στον προγραμματισμό και την παρουσίαση μιας πολιτιστικής εκδήλωσης.

Στάδια υλοποίησης του σχεδίου εργασίας

Διατύπωση προτάσεων- Επιλογή θέματος

Η πρόταση:

- Σχετίζεται με τα ενδιαφέροντα και την ηλικία των παιδιών.
- Συνδέεται με την ύλη των μαθημάτων της τάξης και τους γενικούς και ειδικούς στόχους των μαθημάτων.
- Προσφέρεται για διαθεματική προσέγγιση.

Οι μαθητές:

- Επιλέγουν το θέμα και τη μορφή του έργου τους.
- Επιλέγουν την κατάλληλη διαδικασία για το ανέβασμα της παράστασης .
- Εκφράζουν ένα ευρύ φάσμα ιδεών σχετικά με τη διαδικασία.
- Αναπτύσσουν την ιδέα στην οποία κατέληξαν.

92ο Δημοτικό Σχολείο Αθηνών

1. Διαμόρφωση γενικού σχεδίου εργασίας

- Οι μαθητές σχεδιάζουν την εργασία τους και καθορίζουν τα στάδια υλοποίησης.
- Καθορίζουν κριτήρια και προδιαγραφές για το «παραγόμενο προϊόν».
- Οριστικοποιούν όλα τα σημεία της διαδικασίας που πρόκειται να ακολουθήσουν.
- Συζητούν και δημιουργούν τις ομάδες δράσης: συγγραφής του έργου, σκηνικών - κοστούμιών - επιμέλειας προγράμματος, μουσικής - ηχητικής επιμέλειας, κίνησης - χορού, φωτισμού.

2. Αναζήτηση – Συλλογή πληροφοριών

Οι μαθητές:

- Αναζητούν πηγές.
- Αξιολογούν τις πληροφορίες.
- Κατακτούν επιπλέον πληροφόρηση για το θέμα τους μέσα από την έρευνα.
- Αξιοποιούν μια ποικιλία πηγών πληροφόρησης.

3. Εφαρμογή – Υλοποίηση του προγράμματος

Οι μαθητές:

- Ακολουθούν το σχέδιο εργασίας και τα στάδια υλοποίησής του.
- Κάνουν τις απαραίτητες αλλαγές και αναπροσαρμογές στον αρχικό τους προγραμματισμό.
- Ελέγχουν την εργασία τους με βάση τα κριτήρια και τις προδιαγραφές που οι ίδιοι έχουν προκαθορίσει και αναπροσαρμόζουν τις ενέργειές τους.

84ο Δημοτικό Σχολείο Αθηνών

4. Παρουσίαση πλάνου εργασίας

Το πλάνο εργασίας περιλαμβάνει:

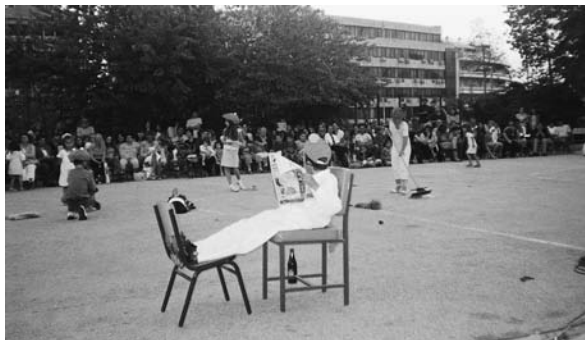
- Ανάλυση αναγκών, αρχικά σχέδια, κριτήρια, προδιαγραφές, στάδια υλοποίησης, τελικό «προϊόν»
- Αξιολόγηση της μέχρι στιγμής εργασίας
- Μοίρασμα ρόλων και πρόβες

92ο Δημοτικό Σχολείο Αθηνών

5. Παρουσίαση θεατρικής παράστασης

- Προετοιμασία για τη θεατρική παράσταση
- Παρουσίαση του θεατρικού έργου
- Αξιολόγηση του έργου

71ο Δημοτικό Σχολείο Αθηνών

Αξιολόγηση από τις ομάδες

Η αξιολόγηση αποτελεί οργανικό μέρος της μεθόδου ανάπτυξης σχεδίων εργασίας. Είναι μια συνεχής διαδικασία, που επεκτείνεται σε όλα τα στάδια και συμβάλλει αφενός στον έλεγχο της υλοποίησης των δράσεων, σύμφωνα με τον αρχικό προγραμματισμό, και αφετέρου στον επανακαθορισμό των στόχων. Στο τέλος η διαδικασία αξιολογείται από τους ίδιους τους μαθητές.

Πηγές

- Αναγνωστόπουλος Βασίλης, (1991) *Λαϊκά τραγούδια και παιχνίδια για παιδιά*, Αθήνα, εκδ. Ψυχογιός.
- Κυριακίδου-Νέστορος Άλκη, (1982). *Οι Δώδεκα Μήνες*. Τα λαογραφικά, Αθήνα, εκδ. Μαλλιάρης.
- Λουκάτος Δημήτριος, (1984). *Χριστουγεννιάτικα και των εορτών*, Αθήνα, εκδ. Φιλιππότη.
- Λουκάτος Δημήτριος, (1995). *Τα Φθινοπωρινά*, Αθήνα, εκδ. Φιλιππότη.
- Λουκάτος Δημήτριος, (1988). *Πασχαλινά και της Άνοιξης*, β' εκδ., Αθήνα, Φιλιππότη.
- Μέγας Γεώργιος, (2003). *Ελληνικές Γιορτές και Έθιμα της λαϊκής λατρείας*, Αθήνα, Εκδ. Εστία. (α' Εκδ. Οδυσσέας, 1988)
- Μερακλής Μιχάλης, (1992). *Ελληνική Λαογραφία Α-Β-Γ τόμοι*, Αθήνα, Εκδ. Οδυσσέας.
- Μερακλής Μιχάλης, (1987). *Σύγχρονος Ελληνικός Λαϊκός Πολιτισμός*, Αθήνα, Καλλιτεχνικό Πνευματικό Κέντρο «Ωρα»
- Ματσαγγούρας, Η. (1994). *Στρατηγικές Διδασκαλίας*. Αθήνα, Gutenberg
- Ματσαγγούρας, Η. (1995). *Ομαδοσυνεργατική Διδασκαλία*. Αθήνα.
- Σιγάλας, Γ., Κατσαρός, Γ., Μπούντα, Ε. κ.ά. (2001). Καινοτόμες Δραστηριότητες στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση με θέμα «Πολιτισμός-Τέχνες». *Τα Εκπαιδευτικά*, 61-62, 147-159

71ο Δημοτικό Σχολείο Αθηνών

ΓΙΟΡΤΗ ΑΠΟΦΟΙΤΗΣΗΣ ΤΩΝ ΤΕΛΕΙΟΦΟΙΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ ΣΤ΄ ΤΑΞΗΣ

1. **ΣΤΟΧΟΙ:** Η ευαισθητοποίηση των μαθητών σε θέματα πολιτισμού και τέχνης και η ενεργοποίησή τους σε διάφορα γνωστικά αντικείμενα μέσα από πολύμορφες δραστηριότητες.
2. **ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ:** Κάθε τάξη θα αναλάβει μια συγκεκριμένη δράση και θα την παρουσιάσει. Στην τελική διανομή των ρόλων για τη θεατρική παράσταση κεντρικός πυρήνας θα είναι τα παιδιά της ΣΤ΄ τάξης. Μπορούν να συμμετέχουν και παιδιά από άλλες τάξεις.
3. **ΧΡΟΝΟΣ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΣ:** Ο σχεδιασμός της γιορτής θα γίνει την αρχή της σχολικής χρονιάς με τη συνεργασία διευθυντή, δασκάλων και εκπαιδευτικών ειδικοτήτων.
4. **ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΓΙΟΡΤΗΣ:** 1 ώρα
5. **ΤΑΞΕΙΣ ΠΟΥ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ:** Όλες οι τάξεις

Παράδειγμα γιορτής αποφοίτησης με θέμα:
«Ο Ήλιος μάς ταξιδεύει στη Λέσβο»

ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ

Το παράδειγμα είναι ενδεικτικό. Με όχημα τον Ήλιο γνωρίζουμε τη Λέσβο, μια περιοχή της Ελλάδας με πλούσια πολιτισμική παράδοση, χορεύοντας. Γενικότερα για τη Γιορτή Αποφοίτησης προτείνουμε κάθε σχολείο να ασχοληθεί με το δικό του τόπο ή με κάποιο κοντινό και αγαπημένο. Δίνεται η δυνατότητα στους μαθητές να ερευνήσουν τον τόπο τους, να τον γνωρίσουν σε βάθος και να συμμετέχουν σε αντίστοιχες δραστηριότητες: Έρευνα λαογραφική – Έρευνα ιστορική – Δραματοποίηση σχετικών κειμένων – Αφήγηση σχετικών κειμένων – Μουσική, Τραγούδια – Χοροί – Εικαστικά (Έκθεση Ζωγραφικής ή Χειροτεχνίας των παιδιών σχετικά με θέμα) – Φωτογραφία, Βίντεο, Κινηματογράφος. Ο Χορός είναι το κέντρο της έρευνας και της γιορτής.

ΔΟΜΗ ΓΙΟΡΤΗΣ

- Αφήγηση ταξιδιωτικού σεναρίου
- Αφήγηση αποσπασμάτων από το διήγημα «Παναγιά Γοργόνα» του Στρατή Μυριβήλη
- Χορευτικοί αυτοσχεδιασμοί σχετικοί με τοπικά έθιμα της Λέσβου
- Παραδοσιακοί χοροί της Λέσβου
- Χορευτικός αυτοσχεδιασμός στο ποίημα «Ήλιος Ηλιάτορας» του Ελύτη

Λέσβος, Το νησί της Σαπφώς, 1997, Αθήνα, Τουμπής, σ. 12-13

Βάσει ενός σεναρίου, που γράφουν τα παιδιά της ΣΤ΄ τάξης, μια ομάδα ταξιδιωτών πηγαίνει από τόπο σε τόπο ψάχνοντας πού θα ριζώσει. Αξιοποιούνται πηγές από την Ιστορία με τη Μικρασιατική Καταστροφή, καθώς και το λεσβιακό μνηολόγιο (γιορτές, έθιμα κτλ. ανά περιοχή κάθε μήνα). Επιλέγονται οι πιο χαρακτηριστικές περιοχές (χωριά) και συγκεντρώνεται σχετικό υλικό μέσα από προφορική παράδοση, κείμενα, τραγούδια, χορούς. Το οδοιπορικό (η διαδρομή) προκαθορίζεται ανάλογα με τη γεωγραφική θέση του κάθε μέρους και με το υλικό που έχει συγκεντρωθεί.

Τα ενδιαμέσα μέρη (μετάβαση) μπορούν να συνδέονται με αφήγηση ενός παιδιού και με τους χορευτικούς αυτοσχεδιασμούς του Ήλιου, που ξεναγεί και παρουσιάζει τις περιοχές της Λέσβου και τα έθιμά τους.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΓΙΟΡΤΗΣ

Η κυρίως εκδήλωση πραγματοποιείται σε κλειστό χώρο. Ο χώρος αυτός μπορεί να είναι η αίθουσα εκδηλώσεων ή το αμφιθέατρο του σχολείου. Παράλληλα σε άλλες κοντινές αίθουσες λειτουργούν εκθέσεις των παιδιών. Στην αίθουσα Πολυμέσων π.χ. μαθητές των μεγαλύτερων τάξεων προβάλλουν σε βίντεο ταινία σχετικά με το θέμα.

Τέλος, στην αυλή οι γονείς των αποφοιτούντων μαθητών έχουν στήσει ένα μπουφέ με μεζεδάκια τοπικής προέλευσης αλλά και σπιτικά γλυκά.

Στη μεγάλη αίθουσα θα κατασκευάσουμε τη σκηνή μας που θα είναι μια μεγάλη υπερυψωμένη πλατφόρμα. Καλό θα ήταν οι θεατές να κάθονται σε πέταλο, ημικυκλικά, για να αγκαλιάζουν το θέαμα, αλλά και να βλέπουν όλοι το ίδιο καλά.

Αν το σχολείο διαθέτει ήδη σκηνή, μπορούμε να προσθέσουμε ή να αναμορφώσουμε στοιχεία της, ώστε να πληρούνται οι συνθήκες μιας παράστασης / πολυθεάματος.

Ένας τρόπος να «μεγαλώσει» μια ήδη υπάρχουσα μικρή σκηνή, είναι να διευρυνθεί η σκηνική κίνηση των μαθητών, ώστε να επεκταθούν στα επίπεδα, να παίξουν σε όλο το χώρο.

Θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην ακουστική, ώστε οι θεατές να ακούν καθαρά τα λόγια των μαθητών που παρουσιάζουν τη γιορτή.

Ανάλογα με την τάξη / ηλικία και τα ενδιαφέροντα των παιδιών θα κλιμακωθούν οι δραστηριότητες και οι εργασίες των μαθητών.

Έτσι τα παιδιά της Α΄ και Β΄ τάξης μπορούν να παρουσιάσουν παραδοσιακά παιχνίδια σχετικά με το θέμα, να αυτοσχεδιάσουν πάνω στο θέμα του Ήλιου, να αφηγηθούν παραμύθια ή ακόμα να ζωγραφίσουν θέματα σχετικά.

Οι μαθητές μεγαλύτερων τάξεων θα αναλάβουν την οργάνωση και παρουσίαση πιο σύνθετων δραστηριοτήτων. Οι μαθητές της Δ΄ τάξης μπορούν να ασχοληθούν με έρευνα στην Ιστορία ή ακόμα να βγάλουν και εφημερίδα σχετική με το θέμα της γιορτής. Από μαθητές της Ε΄ τάξης μπορεί να οργανωθεί ένα ατελιέ φωτογραφίας, με τη βοήθεια του δασκάλου τους των Καλλιτεχνικών. Με ανάλογο τρόπο, μαθητές της ίδιας τάξης θα οργανώσουν ένα εργαστήρι βίντεο στο σχολείο τους και θα βιντεοσκοπήσουν θέματα σχετικά.

Τέλος οι αποφοιτούντες μαθητές της ΣΤ΄ τάξης θα αναλάβουν τη σύλληψη και πραγματοποίηση του κεντρικού θέματος - άξονα της γιορτής, δηλαδή του Χορού (θεατρικός αυτοσχεδιασμός σε θέματα / σύγχρονη χορογραφία - λαϊκός χορός), και την επιλογή των μουσικών θεμάτων και τραγουδιών.

Χορευτικός αυτοσχεδιασμός

Εισαγωγή

Η εκδήλωση ξεκινά με μια εισαγωγή στο θέμα. Μπορεί να γίνει με θεατρική έκφραση και χορευτικό αυτοσχεδιασμό πάνω στο ελληνικό μοτίβο του «**Ήλιου**». Επιλέγεται το ποίημα *Ο Ήλιος ο ηλιότορας* του Ελύτη (Ανθολόγιο της Ε΄ - ΣΤ΄ Δημοτικού, σ. 16). Το ποίημα αυτό έχει τη θέση εισαγωγικού θέματος στην εκδήλωση, αφού επιτρέπει την παράλληλη καλλιτεχνική ενεργοποίηση των παιδιών στο χορό, στο θέατρο, τη μουσική και το τραγούδι, αλλά και την έκφρασή τους στο λόγο, στην αφήγηση.

Εξάλλου ταιριάζει σε κάθε τύπο θέματος, αφού νοηματικά εμπίπτει στην «ελληνικότητα»: ο Ήλιος αγκαλιάζει κι αγαπά όλη την Ελλάδα («στεριές και θάλασσες»).

71ο Δημοτικό Σχολείο Αθηνών

Σκηνικές οδηγίες

Πολλά παιδιά στρώνουν μαζί ένα τεράστιο χρυσαφί ύφασμα, για να υποδεχθούν τον Ήλιο απ' τη μια άκρη της αίθουσας στην άλλη. Ο φωτισμός είναι ελαφρύς.

Μπαίνει ο Αφηγητής - Παραμυθάς κι αρχίζει η αφήγηση «Ο Ήλιος ο πλιάτορας...». Το φως πέφτει επάνω του.

Ο Αφηγητής τονίζει τα φωνήεντα «η», «ι», «ο», ενώ μασάει τα σύμφωνα. Παίζει με τους φθόγγους, με τις λέξεις. Γεννιέται η γλώσσα του λόγου μαζί με το πρώτο φως του Ήλιου.

Χορευτικό

Πρώτο μέρος: Πριν την είσοδο του Ήλιου

Στη σκηνή κάνουν την είσοδο τους 8 - 10 παιδιά από τις Ε΄ και ΣΤ΄ τάξεις. Το φως της σκηνής γίνεται ιδιαίτερα κόκκινο.

Επαναλαμβάνουν στην αρχή τους φθόγγους, ύστερα τον αφηγηματικό λόγο και με μικρές **δονήσεις** συμπληρώνουν την αφήγηση πριν την είσοδο Ήλιου / Φωτός - Φωτιάς.

Ακολουθεί αλλαγή στο τέμπο και το ρυθμό στο «Φωτιά...πιρούνι του» του Αφηγητή. Οι χορευτές πηγαίνουν στο κέντρο της σκηνής και φτιάχνουν έναν κλειστό κύκλο. Το μέτωπο είναι προς τη φορά του κύκλου δεξιά. Το δεξιό χέρι κάθε χορευτή κρατάει λυγισμένο τον αριστερό ώμο του μπροστινού του. Το χορό συνοδεύει ήχος από ένα μεγάλο τύμπανο.

Το τύμπανο χτυπάει μια φορά δυνατά. Τα παιδιά εκτελούν δυνατό χτύπημα του δεξιού ποδιού / δόνηση στο πάτωμα της σκηνής.

Ο φωτισμός εκπέμπει δονήσεις σε κύματα. Ο λόγος επαναλαμβάνεται από Αφηγητή και ορισμένες λέξεις του από τους χορευτές (φωτιά - φωτιά). Εδώ μπαίνουν κύματα μουσικής συμπληρώνοντας τους κραδασμούς.

Ακούγεται δεύτερος χτύπος του τύμπανου, ενώ οι χορευτές εκτελούν ταυτόχρονο βήμα με το αριστερό πόδι (όλη η κίνηση προς τη φορά του κύκλου δεξιά). Εκτελείται δυνατό χτύπημα δεξιού ποδιού (κενό τύμπανου). Έτσι λοιπόν έχουμε διαδοχικά τρία χτυπήματα του τύμπανου - βήμα με το αριστερό πόδι, τρία κενά - δυνατό χτύπημα του δεξιού ποδιού. Στη συνέχεια τρία συνεχόμενα χτυπήματα του τύμπανου - τρία διαδοχικά δυνατά χτυπήματα (δεξιού, αριστερού, δεξιού ποδιού) στο πάτωμα στο κενό του τύμπανου. Επανάληψη χτύπημα τύμπανου - βήμα αριστερό, κενό τύμπανου - χτύπημα δεξιού ποδιού, τρεις φορές. Το τρίτο χτύπημα εκτελείται με ταυτόχρονη μισή στροφή των χορευτών αριστερά. Τώρα έχουν μέτωπο στη φορά του κύκλου αλλά αριστερά.

Γίνεται επανάληψη όλου του μέρους από τη δεξιά πλευρά. Το τρίτο και τελευταίο χτύπημα ποδιού θα γίνει με ταυτόχρονη στροφή των χορευτών και μέτωπο στο κέντρο του κύκλου.

Στη συνέχεια, με το χτύπημα του τύμπανου τα παιδιά πιάνουν χέρια κάτω χαμηλά. Με το δεύτερο χτύπημα τύμπανου έχουμε χτύπημα δεξιού ποδιού, ημιγονάτιση και μικρή στάση. Οι χορευτές σπκώνονται όρθιοι και κάνουν βήμα με το αριστερό πόδι στο κενό του τύμπανου. Επαναλαμβάνουν τρεις φορές συνολικά. Στην τελευταία, γίνεται ημιγονάτιση - στάση. Το τύμπανο κάνει τρία χτυπήματα - στο κενό οι χορευτές εκτελούν τρία δυνατά χτυπήματα με το δεξιό τους χέρι πάνω στο πόδι της ημιγονάτισης, σπκώνονται όρθιοι και κλείνουν τα πόδια. Ακολουθεί χτύπημα τύμπανου και ταυτόχρονο πηδηματάκι με τα δύο πόδια και χτύπημα με δύναμη στο πάτωμα. Επαναλαμβάνεται 3 φορές συνολικά.

Το τύμπανο κάνει τέσσερα χτυπήματα, ακολουθούν τέσσερα δυνατά χτυπήματα των ποδιών (δεξιού αριστερού δεξιού αριστερού) εκτελώντας τα βήματα προς τα πίσω (οπισθοχώρηση). Το μέτωπο εξακολουθεί να παραμένει προς το κέντρο του κύκλου.

Δεύτερο μέρος: Είσοδος του Ήλιου

Το άρμα του Ήλιου κάνει την είσοδό του στη σκηνή. Ο σκηνικός χώρος φωτίζεται περισσότερο με έμφαση στο λευκό.

Οι χορευτές με κίνηση αυτοσχεδιαστική πέφτουν στο έδαφος και μένουν ακίνητοι.

Έντονα φώτα συνοδεύουν την είσοδο του άρματος.

Τα παιδιά σηκώνονται από το έδαφος αργά και σχηματίζουν με αργό ρυθμό κύκλο κλειστό γύρω από τον Ήλιο.

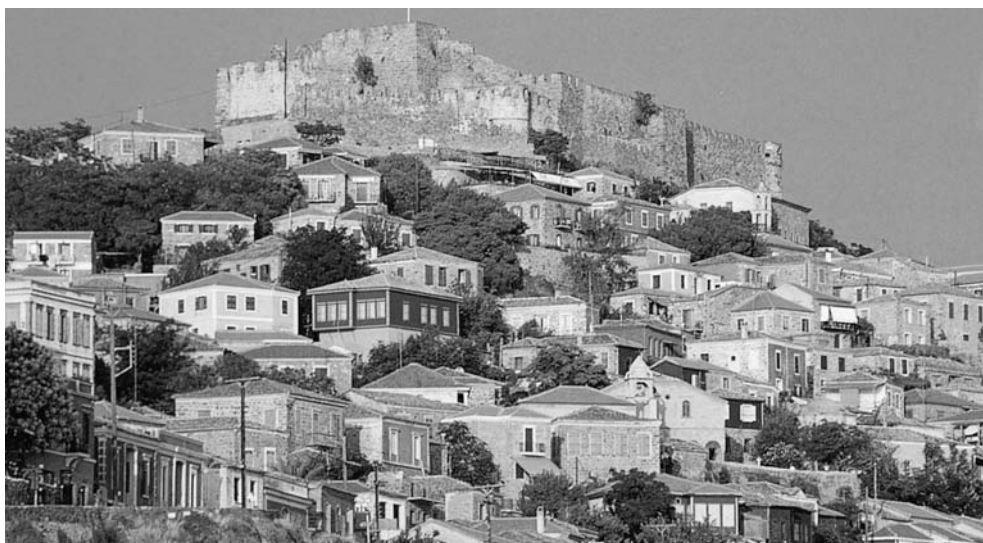
Γίνεται αλλαγή ρυθμού με τον ερχομό του Ήλιου. Ο Χορός τώρα γίνεται **κυκλικός**, γύρω από το άρμα του Ήλιου κι αγκαλιάζει όλο το θεατρικό χώρο (οι θεατές βρίσκονται μέσα στον κύκλο). Ταυτόχρονα φωτίζεται η κίνηση με παιγνιώδη τρόπο.

Οι χορευτές αρχίζουν να περιστρέφονται επιταχύνοντας ολοένα το βήμα τους. Στη συνέχεια, όταν η κίνηση θα έχει γίνει αρκετά γρήγορη, αφήνουν τα χέρια και περιστρέφονται με κυματισμούς χεριών σε χορευτικό αυτοσχεδιασμό (κίνηση της πεταλούδας που μαγνητίζεται από το φως).

Οι χορευτές επαναλαμβάνουν τα λόγια του ήλιου (Σ' όλους... αγαπώ) και «μαλακώνουν» την κίνησή τους μέχρι που σταματάει τελείως. Τα φώτα λιγοστεύουν μαλακά και επικρατεί το μπλε.

Ακούγεται απαλή μουσική, που συνοδεύει τον Ήλιο που φεύγει από τη σκηνή. Όλα τα φώτα σβήνουν.

Το Ταξίδι στη Λέσβο

ΣΚΗΝΗ Ι – ΑΝΑΤΟΛΗ

Εικόνα 1η

Αυτοσχεδιαστικό χορευτικό παιχνίδι: εκτελείται από παιδιά της Α΄ τάξης.

Πάνω στη σκηνή (στην αριστερή της άκρη) έχει τοποθετηθεί στο πάτωμα ένας μεγάλος ήλιος φτιαγμένος από χαρτόνι. Στο χαρτόνι έχουν τοποθετηθεί 4 λαβές.

Δύο παιδιά της Α΄ τάξης μπαίνουν στη σκηνή με ελεύθερη κίνηση, κάνουν γονάτιση, πιάνουν τον ήλιο από τις λαβές και μένουν ακίνητα συσπειρωμένα.

Η μουσική αλλάζει (κομμάτι σχετικό με την ανατολή. Ίσως παιχιδιάρικο). Τα παιδιά που έχουν πιάσει τον ήλιο από τις λαβές τον σηκώνουν και έρχονται στη θέση της γονάτισης. Εκτελούν συντονισμένα 4 στροφές δεξιά 4 αριστερά, σε 8 χρόνους κίνηση δεξιά αριστερά εναλλάξ, σε 8 χρόνους μπρος-πίσω εναλλάξ. Σε 4 χρόνους σηκώνονται στην όρθια θέση και σε 4 εκτελούν πλάγια μετακίνηση δεξιά.

Από την όρθια θέση εκτελούν την ίδια κίνηση του ήλιου, τον σηκώνουν ψηλά και μένουν ακίνητα.

Εικόνα 2η

Ένα ψαροκάικο αράζει στο λιμάνι της Μυτιλήνης. Φέρνει τους ταξιδιώτες. Ακούγεται αφήγηση αποσπάσματος από την «Παναγιά Γοργόνα» (επιλογή σσ. 26-33) για την άφιξη προσφύγων από Μικρά Ασία.

Το σκηνικό μπορεί να αντιπροσωπεύεται απλά με τον ήχο / σφύριγμα караβιού.

Βγαίνουν στη σκηνή μερικά παιδιά της ΣΤ΄ τάξης κακοντυμένα, με κουρασμένη έκφραση και κίνηση, φορτωμένα τα μπογαλάκια τους. Ήχοι φυσικοί της κίνησης του λιμανιού, φωνές κτλ.

Εικόνα 3η

Ένα κορίτσι της ΣΤ΄ τάξης ανεβαίνει στη σκηνή και απαγγέλλει Ποίηση της Σαφφώς, ενώ μια ομάδα (7-8) κοριτσιών της ΣΤ΄ τάξης, ντυμένα με λιτό μανδύα, εκτελούν χορό με απλά βήματα (συγχρονισμένες κινήσεις του κεφαλιού, κυματισμοί του σώματος και χεριών, μικρές στροφές, ταυτόχρονη κίνηση με πιάσιμο χεριών ή ώμων, κυκλικές κινήσεις ποδιών χαμηλά κτλ.). Κάποιο μέρος του ποιήματος μπορεί να επαναλαμβάνεται από το Χορό.

Μουσική συνοδεία από παιδιά Ε΄ με κρόταλα ... Η εικόνα συνδέει τον πολιτισμό της νεότερης Λέσβου με τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό. Φωτισμός με μπλε ονειρικό χρώμα.

Σβήνουν τα φώτα.

Εικόνα 4η

Ακούγεται αφήγηση αποσπάσματος από την «Παναγιά Γοργόνα» για την απασχόληση των ξένων στο λιομάζωμα το φθινόπωρο (σσ. 18-19). Λιομάζωμα στα χωριά της Γέρας.

Αναπαράσταση του λιομαζώματος: Στο πάτωμα της σκηνής υπάρχουν μαύρα βότσαλα, που παριστάνουν τις ελιές. Στις άκρες τοποθετούνται σακιά. Ένα ζωγραφιστό σκηνικό με ελιές πάνω σε τελάρο (για να μεταφέρεται εύκολα) καλύπτει το βάθος της σκηνής.

Κάνουν είσοδο στη σκηνή μια ομάδα από κορίτσια με παραδοσιακές βράκες, πολύχρωμες μπλουζές και μπόλιες. Οι μισές μπαίνουν από τη δεξιά πλευρά της σκηνής και οι άλλες από την αριστερή. Κρατάνε καλάθια και κουδουνίζουν μπαίνοντας τα βραχιόλια που φοράνε (μπορούν να γίνουν με αυτοσχέδιο τρόπο από ένα φαρδύ λάστιχο που πάνω του κολλάμε κουδουνάκια).

Μαζεύονται στο κέντρο της σκηνής και γίνονται μια ομάδα. Μιλάνε και χειρονομούν ανά 2 -3. Μετά χωρίζονται σε μικρές ομάδες από 3-4, βάζουν κάτω τα καλάθια τους και σκύβουν να μαζέψουν τις ελιές. Μιμούνται την κίνηση του μαζώματος.

Δυο αγόρια ραβδιστάδες κάνουν είσοδο με ανάλογη ενδυμασία κρατώντας μακριά ραβδιά / βέργες. Στέκονται μπροστά στις ελιές του σκηνικού μας και μιμούνται την κίνηση του ραβδίσματος της ελιάς.

Ακούγονται φυσικοί ήχοι: από βέργες ή καμουτσικία (που χτυπάνε ταυτόχρονα με τους ραβδιστάδες παιδιά πίσω από τη σκηνή). Ακανόνιστος ρυθμός εναλλάσσεται ανάμεσα στα ραβδίσματα και τα κουδουνίσματα. Ενδιάμεσα γέλια και φωνές των κοριτσιών.

Όταν τελειώνουν το λιομάζωμα, τα κορίτσια παίρνουν τα καλάθια και αδειάζουν τις ελιές μέσα στα σακιά. Αποχωρούν κατά ομάδες. Οι ραβδιστάδες τελευταίοι παίρνουν στους ώμους τα σακιά.

Αφηγητής: Μετά το λιομάζωμα οι ξένοι βρίσκουν δουλειές του ποδαριού, άλλοι στο λιμάνι, άλλοι στην παλιά αγορά, άλλοι στα γύρω χωριά σε περιβόλια και χωράφια.

Οι γιορτές (Δεκέμβρης, Γενάρης) τους βρίσκουν στις Μυτιλήνης τα μέρη.

Θεματολογία για άλλες δραστηριότητες:

Λαϊκή ζωγραφική της Θεολογίας Γιανναρέλλη

(Ερέθισμα από πίνακες της Γιανναρέλλη που σχετίζονται με το λιομάζωμα, το γάμο, το πανηγύρι κ.ά., σκηνές και εικόνες από τη λεσβιακή ζωή για αναπαράσταση – δραματοποίηση – χορευτικό αυτοσχεδιασμό κτλ.)

Ο λαϊκός ζωγράφος Θεόφιλος

Έθιμα, παραδόσεις της Μυτιλήνης

«Λημνός Κεχαγιάς»,
Μουσείο Θεόφιλου

ΣΚΗΝΗ 2 - ΜΕΣΗΜΕΡΙ

Εικόνα 1η: ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΤΩΝ ΑΧΤΙΔΩΝ

Η μουσική αλλάζει.

Μπαίνουν στη σκηνή 5 κορίτσια από την Ε' και ΣΤ' τάξη με την ίδια ενδυμασία και χορεύουν το παιχνίδισμα των αχτιδών με αυτοσχεδιασμό. Στη μέση τους έχουν δεμένα φαρδιά μαντίλια σε χρώματα βαθύ κίτρινο, κόκκινο, ροζ, φούξια, μοβ.

Μαζεύονται στη μέση της σκηνής σε κύκλο και συσπειρώνοντας το σώμα ξαπλώνουν στο πάτωμα (πόδια προς τα μέσα, κεφάλι προς τα έξω).

Η μουσική αλλάζει και πέφτουν φώτα σε χρώματα ανάλογα με τα μαντίλια των κοριτσιών, σαν φλας στη σκηνή. Τα παιδιά λύνουν από τη μέση τους τα μαντίλια και χορεύουν ξανά αυτοσχεδιαστικά κουνώντας έντονα τα μαντίλια. Μια - μια η αχτίδα κρεμάει στον ήλιο το μαντίλι της και «σβήνει» στη σκηνή, συσπειρώνοντας το σώμα στο πάτωμα, και μένει ακίνητη. Ακολουθούν και οι υπόλοιπες μέχρι και την τελευταία μοβ αχτίδα.

Εικόνα 2η: ΕΡΕΣΟΣ - ΣΙΓΡΙ

Αφηγητής: Στη Σκάλα Ερεσού γιορτάζουν την Πρωτομαγιά από πολύ πρωί. Οι ξένοι, περριέρχοι να μάθουν τα τοπικά έθιμα, σταματάνε να δουν...

Χορευτικός Αυτοσχεδιασμός με αναπαράσταση εθίμων του Μάν

Σκηνικό στην εξοχή: Το πάτωμα είναι στρωμένο με λουλούδια. Μπαίνουν κορίτσια φέρνοντας γλυκά (κουταλιού), κρασί και παξιμάδι. Στη συνέχεια, μπαίνουν οι ξένοι, κάθονται στη μια πλευρά σκηνής και παρακολουθούν.

Τα κορίτσια στολίζονται με τα λουλούδια με κινήσεις παιχνιδιάρικες και χορεύουν πεταρίζοντας στο χώρο.

Ύστερα αρχίζει η μια κοπέλα να δίνει στο στόμα της άλλης το γλυκό, κατά το έθιμο της Πρωτομαγιάς, για να μην τις «κουμπώσει» ο γάιδαρος. Άλλες βουτάνε το παξιμάδι στο κρασί και το τρώνε για να μη χαλάσει η φωνή τους. Μια κοπέλα προσφέρει παξιμάδι στους ξένους κι εκείνοι το δέχονται.

Στη συνέχεια, τα κορίτσια τραγουδάνε το μαγιάτικο τραγούδι της Λέσβου «Η γαϊδάρα».

Κάποια μικρότερα παιδιά μπαίνουν στη σκηνή τρέχοντας και καρφισώνουν κρυφά σε ένα από τα παιδιά της παρέας ένα κουρελάκι ή χορτάρι. Μέχρι να το αντιληφθεί το παιδί, λένε «Φορτώσαμε του γαϊδαρου τριφύλλι τσι κουρτάρ’/ τσι ακόμα δεν του ένιωσι να στρίψι να του πάρ’» (Νικήτας, Παναγιώτης, (2001, β΄ έκδοση). Λεσβιακά- Το λεσβιακό μνηολόγιο, Μυτιλήνη, Δελτίον της Εταιρείας Λεσβιακών μελετών, τ. Α΄, τεύχ. Α΄ σ. 100).

Οι ξένοι ξεκαρδίζονται στα γέλια. Φεύγοντας μαζεύουν κι εκείνοι μερικά λουλούδια «να πιάσουν το Μάη» για το καλό.

Ερεθίσματα για άλλες δραστηριότητες:

Το απολιθωμένο δάσος στο Σίγρι

Έρευνα - Εφημερίδα - Φωτογραφική έκθεση - Βίντεο

Εικόνα 3η: ΚΑΛΛΟΝΗ

Αφηγητής: Αφού ξαπόστασαν μερικές μέρες στην Ερεσό και το Σίγρι και γεύτηκαν τα δώρα της φιλοξενίας των ντόπιων - ξερά σύκα, ελιές, κρασί, ψωμί ζυμωτό -, οι ξένοι ξεκινούν πάλι για την αναζήτηση της γης τους. Ακούνε για έναν πλούσιο κάμπο, στην Καλλονή, και τραβάνε κατά κει περνώντας πολλά χωριά: Άντισσα, Βατούσα, Σκαλοχώρι, Φίλια, Δάφια, Καλλονή, Σκάλα.

Σκηνικό στην παραλία: Αδειάζουμε άμμο πάνω σε τσουβάλια. Μπορούμε ακόμα να ζωγραφίσουμε στο βάθος σε τελάρο βάρκες στη θάλασσα.

Μπαίνουν οι ξένοι, κάθονται στην παραλία να ξεποστάσουν.

Κάνουν την είσοδό τους 6 παιδιά, αγόρια και κορίτσια από την Β΄ τάξη με φωνούλες και γέλια. Τα τρία απ’ αυτά κάνουν κύκλο και με τα χέρια τους ψηλά μιμούνται πως παίζουν ένα παιχνίδι με την μπάλα. Ένα παιδί πηγαίνει στην άκρη της σκηνής, κάθεται με τα πόδια να κρέμονται κάτω και μιμείται την κίνηση του ψαρέματος με αγκίστρι. Δύο άλλα μιμούνται ότι παίζουν ρακέτες. Πέντε παιδιά παριστάνουν τη βάρκα με πιασμένα χέρια, από ένα σε κάθε άκρη. Μιμούνται τις κινήσεις της βάρκας συγχρονισμένα και φτιάχνουν ήχους με το στόμα.

Ακούγεται το τραγούδι «Η τράτα».

Ερεθίσματα για άλλες δραστηριότητες:

Κάψαλα και Κλείδωνας (Λαογραφία - Έθιμα στα *Λεσβιακά*, σσ. 108-9)

Υδροβιότοπος Έρευνα

Μονή Λειμώνας Αγίου Ιγνατίου Μηθύμνης

(«Μοναστήρια στη Λέσβο», εκδ. Υπ. Αιγαίου)

Λέσβος, Χθες και σήμερα,
1986, Αθήνα, Τουμπής, σ. 21

Εικόνα 4η: ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

Αφηνηπτής: Είναι Φεβρουάριος, του Αγίου Χαράλαμπου. Οι ξένοι έρχονται με γαϊδουράκια και μουλάρια να δουν το περίφημο πανηγύρι του Ταύρου.

Σκηνικό: Η πλατεία του χωριού, τραπεζάκια καφενειού. Ακούγεται μουσική από τους πλανόδιους μουσικούς που γυρίζουν τον ταύρο στο χωριό. Μπαίνουν οι ξένοι και κάθονται στα τραπεζάκια.

Ο καφετζής αρχίζει την αφήγηση από το παλιό πανηγύρι του ταύρου στην Αγία Παρασκευή με το δρώμενο της θυσίας ταύρου (βλέπε Ενότητα Λογοτεχνία - Αφήγηση Λαϊκών Εθίμων).

Ακολουθεί Χορός στο κέντρο της πλατείας.

Χορός Καρσιλαμάς

Ο Καρσιλαμάς είναι ο αντικριστός της Λέσβου.

Αρχίζει μουσική («Γκιόρογλου»). Έξι έως επτά ζευγάρια μπαίνουν στη σκηνή χορεύοντας ντυμένα με την παραδοσιακή φορεσιά της Λέσβου (βράκα – πουκάμισο – μπόλια). Παίρνουν τη θέση τους στη σκηνή αντικριστά και σε κάποια απόσταση μεταξύ τους. Εκτελούν πρώτα το απλό βήμα του χορού και στη συνέχεια τις παρακάτω φιγούρες: 1. Στροφή ντάμας ενώ ο καβαλιέρος κάνει το απλό βήμα, 2. Στροφή του καβαλιέρου ενώ η ντάμα κάνει το απλό βήμα, 3. Στροφή ταυτόχρονα και των δύο, 4. Αλλαγή θέσης απέναντι δύο φορές και επιστροφή στην αρχική θέση, 5. Πλησίασμα ντάμας και καβαλιέρου, 6. Κάθισμα του καβαλιέρου και παλαμάκια ενώ η ντάμα εκτελεί στροφή.

Εικόνα 5η: ΠΛΩΜΑΡΙ

Αφηνηπτής: Μετά το γλέντι οι ταξιδιώτες ψάχνουν για δουλειά και κατάλυμα για να μείνουν. Στην Αγιάσο δυσκολεύονται να συνεννοηθούν. Έτσι ξεκινάνε για το Πλωμάρι.

Σκηνικό: Δρόμος, ένα παράθυρο και μια πόρτα εξωτερικού σπιτιού. Μπαίνουν στη σκηνή οι ξένοι. Ένα παλικάρι βγαίνει από την πόρτα αποχαιρετώντας τους δικούς του, φεύγει για τα ξένα (από το Πλωμάρι πολλοί ξενιτεύονταν να βρουν μια καλύτερη τύχη). Οι ξένοι παρακολουθούν τη σκηνή.

Κάποιοι αρχίζει να τραγουδά ένα δημοτικό τραγούδι για την ξενιτιά.

Ακολουθεί σύγχρονος χορός πάνω στο θέμα της ξενιτιάς.

Ενώ ακούγεται η μελωδία από το «Τζιβαέρι», τρία κορίτσια από τις Ε΄ και ΣΤ΄ τάξεις κάνουν την είσοδό τους στη σκηνή με αργά βήματα συγχρονισμένα, φορώντας μαύρα μακριά φορέματα. Τα μάτια τους είναι δεμένα με μαύρα φουλάρια (που δηλώνουν το πένθος της ξενιτιάς και το μεγάλο διάστημα που κάνουν να δουν τους δικούς τους).

Το χορευτικό καταλαμβάνει όλο το μήκος και πλάτος της σκηνής με συγχρονισμένα βήματα, κυματισμούς χεριών, μπατμάν και προβολές ποδιών, καθίσματα και στάσεις, μικρά αλματάκια.

Στο τέλος του κομματιού τα κορίτσια αποχωρούν με αργά ρυθμικά βήματα, όπως και στην είσοδο.

Το παλικάρι φεύγει, ενώ όλοι χαιρετούν. Η μάνα κερνά για το κατευόδιο.

ΣΚΗΝΗ 3 – ΔΥΣΗ**Εικόνα 1n**

Η μουσική αλλάζει.

Τα παιδιά της Α΄ τάξης που κρατάνε τον ήλιο, εκτελούν την ίδια κίνηση με της ανατολής αλλά αντίθετα, από πάνω προς τα κάτω και από δεξιά προς τα αριστερά, μέχρι να τοποθετήσουν τον ήλιο ξανά στο πάτωμα της σκηνής. Τότε αποχωρούν χορεύοντας μαζί με τα παιδιά της Ε΄ και ΣΤ΄ τάξης.

Εικόνα 2n: ΠΕΤΡΑ

Αφηγητής: Μετά την Καλλονή, όπου μένουν λίγο καιρό δουλεύοντας στα μπιστόνια και τα αμπέλια, οι ξένοι τραβάνε προς την Πέτρα. Είναι Αύγουστος, κοντεύει η Χάρη της Παναγίας.

Σκηνικό: ένας μεγάλος βράχος στο ζωγραφιστό τελάρο στο βάθος παριστάνει το Βράχο της Παναγίας, στην Πέτρα. Στο πλάι του σκηνικού φαίνεται το ηλιοβασίλεμα (ξακουστό στην Πέτρα). Πρόκειται για εικαστική σύνθεση των παιδιών με τα χρώματα ήλιου. Οι ξένοι φθάνουν την ώρα που ο ήλιος αρχίζει να βασιλεύει. Ανεβαίνουν στο Βράχο, το ανέβασμα δηλώνεται με την κίνηση, ενώ ο φωτισμός παίζει υποβάλλοντας το φως του ήλιου. Κατόπι βλέπουμε τα μάτια να θαυμάζουν το τοπίο, τον ορίζοντα. Την ώρα του προσκυνήματος ακούμε μια χαμηλόφωνη ομαδική δέηση στη Θεοτόκο. Ο φωτισμός χαμηλώνει.

Ακούγεται παφλασμός κυμάτων. Βρισκόμαστε στην παραλία της Πέτρας, με την προβλήτα, δυο τρία καφενεία και τον κόσμο να ηγηνοέχρεται. Το σκηνικό δηλώνεται μόνο με την κίνηση των παιδιών, τον ήχο και μερικά σκηνικά αντικείμενα (τοποθετούνται μερικά τραπεζάκια, καρέκλες).

Οι ξένοι παρακολουθούν στην άκρη της σκηνής. Μπαίνουν μερικά παιδιά που θα χορέψουν χασάπικο.

Τρία παιδιά της ΣΤ΄ τάξης χορεύουν ένα παραδοσιακό χασάπικο με ναυτική ενδυμασία.

Τρία αγόρια της Ε΄ και ΣΤ΄ τάξης μπαίνουν στη σκηνή και κάθονται σε πάγκο, που είναι ήδη τοποθετημένος σε μια άκρη της σκηνής, ντυμένα με ναυτικά ρούχα. Μιλάνε μεταξύ τους.

Ξεκινάει η μουσική του χασάπικου και το ένα αγόρι κάνει νόημα στα άλλα να σηκωθούν να χορέψουν. Σηκώνονται, πιάνονται από τους ώμους και ξεκινάνε το χορό.

Όταν ολοκληρώσουν τα βήματα, κάνουν είσοδο στη σκηνή με ρυθμικά βήματα τρία κορίτσια από την Ε΄ και ΣΤ΄ τάξη, ντυμένα με πολύχρωμα φορέματα (δεκαετίας '60). Τα αγόρια, μόλις βλέπουν τα κορίτσια, αρχίζουν να χτυπάνε ρυθμικά παλαμάκια, γίνονται ζευγάρια, πιάνονται από τους ώμους ανά δύο και αρχίζουν να χορεύουν με την εξής διάταξη στη σκηνή: Ένα ζευγάρι μπροστά στο κέντρο, ένα πίσω δεξιά, ένα πίσω αριστερά.

Αγόρια και κορίτσια τώρα μαζί εκτελούν ξανά τις φιγούρες του χασάπικου. Μόλις κάνουν τη μισή στροφή, τα αγόρια αποχωρούν από τη σκηνή και τα κορίτσια χορεύουν μόνα τους (πλάτη στους θεατές) το απλό του χασάπικου. Τα αγόρια ξαναμπαίνουν στη σκηνή με ρυθμικά βήματα μεταφέροντας τρεις καρέκλες (καφενείου), στις οποίες κάθονται τα κορίτσια με το ένα πόδι σταυρωτά πάνω από το άλλο.

Άλλες δραστηριότητες:

Έκθεση ζωγραφικής με μοτίβα από την Πέτρα - Μολύβο

Το Κάστρο του Μολύβου: Έρευνα τοπικής Ιστορίας

Περιήγηση στα στενά με το φωτογραφικό φακό και συνέντευξη - βιντεοσκόπηση των κατοίκων

Εικόνα 3η: ΣΚΑΜΝΙΑ

Το σκηνικό παρουσιάζει το εκκλησάκι της Παναγιάς της Γοργόνας στη Σκαμνιά που το βρέχει η θάλασσα. Οι ξένοι θαυμάζουν το μέρος. Βλέπουν απέναντι τη δύση.

Ακούγεται Αφήγηση από την «Παναγιά Γοργόνα» Μυριβήλη (Κεφ. 1 «Καταμπροστά... λαδομάγαζο», «Τα πρωτινά χρόνια... εκκλησιάς... Αυτό γινόταν...»).

Οι ντόπιοι τους υποδέχονται με αγάπη σαν να τους γνωρίζουν από καιρό. Ο παπάς του χωριού τους βρίσκει σπίτια μέχρι να χτίσουν τα δικά τους. Ετοιμάζεται ένα μεγάλο τραπέζι (όλα σπίνονται επιτόπου στη σκηνή) για να τιμήσουν τους ξένους. Κάθονται όλοι συκινημένοι. Ακούγεται ένας παλιός σκοπός της Λέσβου...

"Τα Ξύλα", λεσβιακός συρτός

Δέκα έως δώδεκα παιδιά, αγόρια και κορίτσια, κάνουν την είσοδό τους στη σκηνή, ενώ ακούγεται η μουσική του τραγουδιού. Ο πρωτοχορευτής είναι αγόρι και ακολουθεί κορίτσι, αγόρι κ.ο.κ. Επειδή η ευθύνη του χορού ανήκει στον πρωτοχορευτή που στο λεσβιακό συρτό κατευθύνει τις φιγούρες, θα πρέπει να είναι ο εμπειρότερος και καλύτερος χορευτής που διαθέτουμε.

Μπαίνουν χορεύοντας και φτιάχνουν στο κέντρο της σκηνής ανοιχτό κύκλο. Χορεύουν το απλό και στη συνέχεια τις παρακάτω φιγούρες: 1. Φιδάκι, 2. Πέρασμα όλων των χορευτών κάτω από τα χέρια του προτελευταίου και τελευταίου, 3. Ο πρώτος και ο δεύτερος χορευτής αλλάζοντας μέτωπο οδηγούν τους υπόλοιπους σε πέρασμα κάτω από τα χέρια τους, 4. Καθίσματα του πρωτοχορευτή, 5. Στροφές του πρώτου.

Οι ξένοι ενθουσιάζονται με το χορό, κάτι λένε για μικρασιάτικο σκοπό... Σηκώνονται και χορεύουν κι εκείνοι τον ίδιο σκοπό, «Τα Ξύλα». Ταυτόχρονα μπαίνουν στη σκηνή τα 5 κορίτσια (ηλιαχτίδες) και κουνώντας τα μαντίλια τους «αγκαλιάζουν» με την κίνησή τους τους χορευτές.

Στο τέλος του χορού όλοι αγκαλιάζονται. Οι ταξιδιώτες βρήκαν πού θα ριζώσουν. Στη Σκαμνιά, δίπλα σε τούτους τους ανθρώπους που τραγουδούν και χορεύουν σαν τους παπούδες τους.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Μετά την εκδήλωση οι μαθητές αξιολογούν όλη τη δουλειά τους βλέποντας το βίντεο της εκδήλωσης.

Ιδιαίτερο βάρος δίνουν στην αυτο-αξιολόγηση, που στηρίζεται σε κριτήρια που θέτουν οι ίδιοι οι μαθητές στην αρχή της εκδήλωσης, σε συνεργασία με τους δασκάλους τους.

Τα κριτήρια αυτά μπορεί να είναι:

	ΚΑΛΑ	ΑΡΚ. ΚΑΛΑ	ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ
<ul style="list-style-type: none"> ■ Συνεργάστηκες αρμονικά με τους συμμαθητές σου ■ Ικανοποιήθηκες με τη μεθοδολογία που ακολουθήθηκε ■ Απέδωσες σωστά το ρόλο σου στην παρουσίαση της εκδήλωσης ■ Οι θεατές παρακολούθησαν με ενδιαφέρον την εκδήλωση ■ Ανταποκρίθηκε η παρουσίαση στους αρχικούς στόχους ■ Χρησιμοποιήθηκαν σύγχρονες τεχνικές και νέες τεχνολογίες 			

Για τη συνολική εκτίμηση της εκδήλωσης, ζητάμε από τους μαθητές να απαντήσουν σύντομα στις παρακάτω ερωτήσεις:

Τι πήγε καλύτερα κατά τη γνώμη σου;

Τι δεν πήγε καλά;

Τι θα μπορούσε να πάει καλύτερα;

92ο Δημοτικό Σχολείο Αθηνών

Ο χώρος της Γιορτής

Ο χώρος της γιορτής (κάθε γιορτής) θα είναι το αμφιθέατρό μας ή η αίθουσα εκδηλώσεων του σχολείου μας.

Αν έχουμε αμφιθέατρο με σκηνή θεάτρου, που είναι η περίπτωση ενός μικρού μάλλον ποσοστού σχολείων, η γιορτή μας θα γίνει πάνω στη σκηνή. Αν όμως η σκηνή είναι μικρή και ο χώρος περιορισμένος για τόσα παιδιά, τότε μπορούμε να παίξουμε σε δύο επίπεδα. Παραδείγματος χάρη, στη Γιορτή των Χριστουγέννων μπορούμε να κρατήσουμε τη σκηνή για το ταμπλό βιβάν της Φάτνης και για το σκετς / παραμύθι, και τα υπόλοιπα (αφήγηση, απαγγελία) να τα παρουσιάσουμε μπροστά από τη σκηνή στο επίπεδο των θεατών.

Αν δε διαθέτουμε αμφιθέατρο, η γιορτή θα πρέπει να γίνει σε μια μεγάλη αίθουσα. Μπορούμε να στήσουμε στο κέντρο του χώρου μια «αυτοσχέδια σκηνή» ενώνοντας τέσσερις έδρες (που όλα τα σχολεία έχουν ακόμα). Το κοινό θα καθίσει γύρω από τη σκηνή, σαν σε κυκλικό θέατρο. Η γιορτή θα πραγματοποιηθεί πάνω στη σκηνή. Η χορωδία μπορεί να πάρει τη θέση της στο πίσω μέρος της σκηνής ή εμπρός ή πλάγια της σκηνής.

Καλό θα ήταν, σε κάθε περίπτωση, όλα τα παιδιά που παίρνουν μέρος στη γιορτή να κάθονται κοντά στη σκηνή.

Ως προς τον τεχνικό εξοπλισμό (ηχητική εγκατάσταση και φωτισμός), γνωρίζουμε ότι τα σχολεία δεν είναι επαρκώς εξοπλισμένα, πολλά μάλιστα δεν έχουν ούτε στοιχειώδη τεχνική υποστήριξη. Στις προτάσεις μας, επομένως, χρειάστηκε να λάβουμε υπόψη μας το μέσο σχολείο με τον κάποιο εξοπλισμό. Πάντως δυο προβολείς και μια κονσόλα ήχου είναι απαραίτητα μέσα για την υλική υποστήριξη μιας γιορτής στο σημερινό σχολείο.

Ο φωτισμός

Στα πρώτα χρόνια του θεάτρου ο φωτισμός γινόταν με κεριά, μετά με λυχνάρια, λάμπες ασετυλίνης. Σιγά σιγά οι άνθρωποι του θεάτρου με την εξέλιξη της τεχνολογίας κατάλαβαν ότι οι προβολείς μπορούσαν να προσφέρουν σε μια παράσταση πολύ περισσότερα πράγματα από έναν απλό φωτισμό.

Για παράδειγμα, αν μια σκηνή είναι άπλετα φωτισμένη και τα «παράθυρα» του σκηνικού είναι φωτισμένα «απέξω», είναι φανερό πως η σκηνή αυτή διαδραματίζεται μέρα με το φως του ήλιου. Αν πάλι στο σκηνικό περιλαμβάνονται φώτα αναμμένα ή τα «παράθυρα» του σκηνικού δεν φωτίζονται «απέξω», τότε υποτίθεται ότι η σκηνή διαδραματίζεται βράδυ σε καλά φωτισμένο δωμάτιο.

Μπορούμε κι εμείς να αντλήσουμε από τα παραπάνω στοιχεία της ιστορίας του θεάτρου. Αν στην παράστασή μας θέλουμε να δώσουμε την εντύπωση ότι η σκηνή συμβαίνει κάτω απ' το φως του φεγγαριού, θα ζητήσουμε να ανάψουν μόνο ένα-δυο προβολείς με κλωμό φως, σαν του φεγγαριού, ενώ πολλά σημεία της σκηνής θα παραμείνουν σκοτεινά. Το ίδιο λιγοστά φώτα θα χρησιμοποιήσουμε, αν θέλουμε να δώσουμε την εντύπωση ότι η σκηνή φωτίζεται από με-

ρικά κεριά ή κάποιο λυχνάρι. Τότε όμως το λιγοστό φως δε θα πρέπει να είναι κλωμό σαν του φεγγαριού. Μια κιτρινο-πορτοκαλιά ζελατίνα θα κάνει το φως πιο «ζεστό», σαν των κεριών. Αυτός ο φωτισμός θα καλύψει, ας πούμε, την αναπαράσταση της Γέννησης στη Φάτνη μας.

Στα σημερινά χρόνια οι προβολείς χρησιμοποιήθηκαν και για να βοηθήσουν την παράλληλη δράση σε δύο διαφορετικούς χώρους πάνω στη σκηνή. Όπως για παράδειγμα συμβαίνει, όταν σε μια φωτισμένη άκρη της σκηνής ένας ήρωας κάνει ή λέει κάτι, ενώ στην άλλη άκρη της σκηνής κάποιος ή κάποιιο άλλοι ήρωες κάνουν κάτι άλλο την ίδια στιγμή. Επειδή βέβαια υποτίθεται ότι οι δυο παράλληλες δράσεις συμβαίνουν σε δυο εντελώς ξεχωριστούς χώρους, η υπόλοιπη σκηνή παραμένει αφώτιστη και οι προβολείς μοιράζονται στις δυο άκρες της σκηνής όπου διαδραματίζονται οι παράλληλες δράσεις.

Ο Ήχος και η Μουσική

Με τον ήχο υπογραμμίζουμε μια δραματική στιγμή. Με ένα μουσικό κομμάτι ανοίγουμε τη μικρή μας σκηνή ή αλλάζουμε σκηνικό με τη συνοδεία μιας χαρωπής μελωδίας. Αλλά και την ατμόσφαιρα από σκηνή σε σκηνή θα τη δηλώσουμε με ήχο και μουσική.

Ένα επιφώνημα θα μας κάνει να στραφούμε να δούμε τι είδε ή ένωσε αυτός που το έβγαλε.

Ένας βίαιος ήχος θα συνοδέψει μια βίαια κίνηση. Μια αλλαγή στο ρυθμό ή το χρώμα της μουσικής θα σημαίνει ότι «κάτι άλλο» θα γίνει τώρα.

Αν, για παράδειγμα, ο ήρωας είναι μόνος του στη σκηνή και έχει μια δράση ήρεμη, η μελωδία είναι κι αυτή χαμηλών τόνων, ήρεμη. Αν όμως ξαφνικά μπει στο «δωμάτιο» ένα άλλο πρόσωπο, σβέλτο και πονηρό, η δράση αλλάζει, ο ήρωας παρασύρεται από τις σκανταλιές του φίλου του... Η μελωδία εδώ θα είναι πιο ζωντανή και γρήγορη (ένας τρελός ρυθμός που μπορεί να γίνεται πιο γρήγορος ανάλογα με τη σκηνή).

Αν θέλουμε να απευθυνθούμε με έντονο τρόπο στο αυτί του θεατή, το έργο μας θα περιλαμβάνει ήχους, φωνές και πολλά μουσικά κομμάτια.

Αυτή είναι η περίπτωση της σκηνής με τα Καλικαντζαράκια στο παραμύθι μας, όπου όλα μαζί φωνάζουν και παράγουν ήχους.

Στην περίπτωση που θέλουμε η μουσική να κυριαρχεί σκηνικά (αυτό το επιλέγουμε ανάλογα με το έργο), τότε δίνουμε στη μουσική τον κυρίαρχο ρόλο στη σκηνή: μιλάμε τραγουδώντας, κινούμαστε με ρυθμό, παίζουμε «ζωντανά» όργανα, που μπορούμε να κατασκευάσουμε εμείς, χορεύουμε με ζωντανή ορχήστρα κτλ.

Στα χριστουγεννιάτικα τραγούδια και τα κάλαντα, που παίζουν ξεχωριστό ρόλο στη γιορτή μας, η μουσική και το τραγούδι κυριαρχούν σκηνικά. Τα παιδιά παίζουν τα μουσικά όργανα που γνωρίζουν (κάποτε και αυτοσχέδια), τραγουδούν σαν ομάδα στη χορωδία τα κάλαντα και ζωντανεύουν με την έκφραση και όλο το σώμα τους την παράδοσή μας. Η χορωδία πρέπει να παρουσιαστεί θεατρικά, εκφραστικά και να τονιστεί η σημασία της μουσικής στη γιορτή αυτή. Η συστηματική διδασκαλία της μουσικής και των τραγουδιών στα παιδιά μαζί με την ανάλογη στάση και έκφραση σώματος - προσώπου θα έχει ως αποτέλεσμα τη δυναμική παρουσία της χορωδίας μας στη γιορτή. Τέλος, η σωστή ηχητική εγκατάσταση θα βοηθήσει να αναδειχθεί το μουσικό μέρος της εκδήλωσής μας.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΓΙΟΡΤΗ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ - ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑΣ

Λογοτεχνικά κείμενα

Αποσπάσματα από τα παρακάτω έργα μπορεί να διαβαστούν σε θεατρικό αναλόγιο ή να δραματοποιηθούν, κατά την πορεία της δραματοποίησης (βλέπε σσ. 121-126).

- Παπαδιαμάντης, Αλ, (2001). *Η Σταχομαζώχτρα*, διασκευή Κ. Πούλου, Αθήνα, εκδ. Παπαδόπουλος
- Παπαδιαμάντης, Αλ, (1988). *Τα Χριστουγεννιάτικα διηγήματα*, Αθήνα, Άγκυρα
- Ηλιόπουλος, Β., (2002). *Ο δικός μου Αϊ-Βασίλης*, Αθήνα, εκδ. Πατάκη
- Ντίκενς Κ., (1992). *Ο γρύλος στο τζάκι*, Αθήνα, Καστανιώτης
- Ντίκενς Κ., (1988). *Χριστουγεννιάτικη ιστορία*, Αθήνα, Καστανιώτης
- Τριβιζάς, Ε., (2000). *Το ποντικάκι που ήθελε ν' αγγίξει ένα αστεράκι*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα
- Τριβιζάς, Ε., (2000). *Ο Αϊ-Βασίλης στη φυλακή*, Αθήνα, εκδ. Ελληνικά Γράμματα
- Φακίνου Ε., (1989). *Το αστέρι των Χριστουγέννων*, Αθήνα, Κέδρος

Λαϊκές αφηγήσεις

Έθιμα, παραδόσεις και λαϊκά παραμύθια απ' όλο τον κόσμο μπορεί να παρουσιαστούν σε αφήγηση από μαθητές, ντυμένους με παραδοσιακές ενδυμασίες και με τη συνοδεία αντίστοιχης μελωδίας.

- Μέγας, Γ, (1988). «Χριστούγεννα» και «Πρωτοχρονιά» στο *Ελληνικές γιορτές και έθιμα της λαϊκής λατρείας*, Αθήνα, Εκδ. Οδυσσεάς (σσ. 44-55)
- Λουκάτος, Δ, (1984). «Των Χριστουγέννων» και της «Πρωτοχρονιάς» στο *Χριστουγεννιάτικα και των εορτών*, Αθήνα, Εκδ. Φιλιππότης
- Πούχνερ, Β, (1989). *Λαϊκό θέατρο στην Ελλάδα και στα Βαλκάνια*, Αθήνα, Εκδ. Πατάκη
- Θειοπούλου, Μ, (1991). *Άγια Νύχτα*, Αθήνα, Εκδ. Καστανιώτη
- Ρωμαίος, Κ, (2002). *Και επί γης ειρήνη*, Αθήνα, Εκδ. Παπαδόπουλος

Θέατρο

Σκετς

- Μεταξά, Αν, (1971). «Ο καινούργιος χρόνος» στο *Θέατρο του Παιδιού*, Αθήνα, Εκδ. Δωρικός, σσ. 31-37
- Βαλάση Ζωή, (1995). *Ο Χιονάνθρωπος της Πρωτοχρονιάς*, σκετς, Αθήνα, εκδ. Ελληνικά Γράμματα
- Βαλάση Ζωή, (1995). *Το καλικαντζαράκι των Χριστουγέννων*, σκετς, Αθήνα, εκδ. Ελληνικά Γράμματα
- Θ. Μπούκλα, Αν. Συμεωνίδου, Α. Δερμιτζόγλου, Ρ. Μάνθου-Κουτσούδη, (2002). *Ο Αστερούλης και το γράμμα του Παύλου*, Αθήνα, εκδ. Αδελφοί Βλάση
- Διαμαντοπούλου, Μ., *Το δώρο του Αϊ-Βασίλη*, περ. *Δημιουργικό Εργαστήρι*, τεύχ. 12, Δεκέμβριος 2003, σσ. 6-13. (κατάλληλο για μικρές τάξεις)

Διασκευή παραμυθιού ή νοβέλας

- Χ. Κ. Άντερσεν, (1986). *Το κοριτσάκι με τα σπέρτα*, διασκευή, Διον. Κούτση, Αθήνα, Θέατρο «Θυμέλη»

- Μ. Μαίτερλιγκ, 1 (1980). *Το γαλάζιο πουλί*, μετ. Πέτρου Χάρη, Αθήνα, εκδ. Σχολής Μωραΐτη.
- Τ. Ντίκενς, *Χριστουγεννιάτικο παραμύθι*, διασκευή Μ. Κατζουράκη – Χρυσομάλλη

Κουκλοθέατρο

- Σαραβάνου, Ι, «Τα καλικαντζαράκια» στο *Παίζουμε κουκλοθέατρο*, Αθήνα, Εκδ. Ντουντούμη, σσ. 49-61
(Μια ιστορία με 4 πρόσωπα και 3 καλικαντζαράκια)
Τα παιδιά κατασκευάζουν τις κούκλες στο μάθημα των Εικαστικών και μετά στήνουν τη σκηνούλα τους.

Δραματοποίηση διηγήματος

- Γιόργκενσεν, Γ, «Ο Τέταρτος Βασιλιάς Μάγος» στο *Διηγήματα απ' όλο τον κόσμο*, μετ. Έλλης και Γιάννη Αγγέλου, Αθήνα, Εκδ. Εστία, σσ. 42-47
Το διήγημα θα δραματοποιηθεί κατά τις οδηγίες (σσ. 121-126).

Θεατρική εικόνα

Κατά τη θεατρική εικόνα «Η Φάτνη» (σ. 122), οι μαθητές, απομονώνοντας συμβάντα από το ιστορικό της Γέννησης, μπορούν να συνθέσουν και να παρουσιάσουν και άλλες θεατρικές εικόνες, όπως :

- Το ταξίδι των Μάγων
- Θείο Άγγελμα στους Βοσκούς κ.ά.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

Οι μαθητές επιλέγουν και εικονογραφούν ένα χριστουγεννιάτικο παραμύθι - ιστορία ή ακόμη γράφουν το δικό τους παραμύθι και το εικονογραφούν, σύμφωνα με τις οδηγίες της ενότητας «Εικαστικά». Το βιβλίο – σύνθεση των παιδιών μπορεί να παρουσιαστεί από τα ίδια με αφήγηση, μουσική και χρήση πολυμέσων στη Γιορτή των Χριστουγέννων.

ΜΟΥΣΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

Τα παιδιά συνθέτουν μέσα από αυτοσχεδιασμό και μουσικά παιχνίδια μια δική τους όπερα, βασισμένη στο παραμύθι των Αδερφών Γκριμ, (1995), *Τα καλικαντζαράκια (Πρώτο παραμύθι)*, Α' τ., μετ. Μ. Αγγελίδου, Αθήνα, Εκδ. Άγρα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Άντερσεν Χανς Κρίστιαν, (1999). *Το κοριτσάκι με τα σπέρτα*, Αθήνα, εκδ. Παπαδόπουλος
- Συλλογικό έργο, (1989). *Διηγήματα ξένων συγγραφέων για τα Χριστούγεννα και την Πρωτοχρονιά*, Αθήνα, Gutenberg
- Θειοπούλου Μαρία, (1994). *Το βιβλίο με τα παραμύθια*, Αθήνα, Καστανιώτης
- Θειοπούλου Μαρία, (1994). *Τα δώρα της Αγάπης*, Αθήνα, Καστανιώτης
- Jordan Jennifer, (1993). *Το αρκουδάκι των Χριστουγέννων*, Αθήνα, Άγκυρα
- Κυριακίδη-Νέστορος Άλκη, (1982). *Οι Δώδεκα μήνες*, Αθήνα, Μαλλιάρης – Παιδεία
- Κωνσταντακάκη Μαρία, (1994). *Χριστουγεννιάτικο χιονόνερο*, Αθήνα, Καστανιώτης
- Λαδά Έφη, (1991). *Χριστουγεννιάτικο δώρο*, Αθήνα, Καστανιώτης
- Ostheeren Ingrid, (1995). *Εγώ είμαι ο αληθινός Αϊ-Βασίλης!*, Αθήνα, Μίνωας
- Ροντάρι Τζιάνι, (1984). *Ο πλανήτης των Χριστουγεννιάτικων δέντρων*, Αθήνα, Πατάκης
- Τσοτάκου-Καρβέλη Αικατερίνη, (1985). *Λαογραφικό ημερολόγιο*, Αθήνα, Πατάκης

I. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

- Βώρος Φ. Κ., (1997). *Η φιλοσοφία της εκπαίδευσης*, Αθήνα, Έκδοση του «Εκπαιδευτικού Συνδέσμου», σ. 299-301
- Βελούδης, Γ., (2002). *Γραμματολογία. Θεωρία Λογοτεχνίας*, Αθήνα, εκδ. Πατάκη, σ. 57
- R. Barthes, *Critique et verite, Seuil / Tel Quel*, Paris, 1966, p. 52
- Αναγνωστόπουλου, Β, (2002). *Λογοτεχνική Πρόσληψη στην Προσχολική και Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση*, Αθήνα, Εκδ. Πατάκη
- Μαρωνίτη, Δ, (1984). «Τα όρια της ανάγνωσης και η συνωμοσία των ποιημάτων» στο *Κύκλος Σεφέρη*, β΄ έκδοση, Αθήνα, Εταιρεία Σπουδών Νεοελ. Πολιτισμού Και Γεν. Παιδείας Μωραΐτη, σσ. 128-129
- Συλλογικός τόμος, (2000). *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, τ. ΙΣΤ΄, Εκδοτική Αθηνών, Εταιρεία Ιστορικών εκδόσεων, σσ. 279-283
- Βενέζη, Ηλ, (1931). *Το Νούμερο*, Αθήνα, Εστία - Μυριβήλη, Στρ., (1993). Η Ζωή εν Τάφω, Αθήνα, Εστία
- Μητροπούλου, Κ, (1974). *Το χρονικό των τριών ημερών*, Αθήνα, εκδ. Μπουκουμάνη
- Βενέζη, Ηλ. (1999, α΄ 1943). *Αιολική γη*, Αθήνα, Εστία - Λουντέμη, Μ, (1999). Ένα παιδί μετράει τα΄ άστρα, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα - Αλεξίου, Έλ, (1978). «Σκληροί αγώνες για μικρή ζωή» στα *Άπαντα*, τ. 1ος, Αθήνα, Καστανιώτης - Άλλες πηγές: UNICEF (1993). *Τα δικαιώματα των παιδιών του Κόσμου. Ένα εγχειρίδιο Εκπαίδευσης για την Ανάπτυξη*, Αθήνα.
- Σαμαράκης Αν., (2001). «Τα δικαιώματα του Παιδιού». Στο *Βλέπω το σημερινό κόσμο*, «Πολυθεματικό» Βιβλίο Δημοτικού Σχολείου για την Ευέλικτη Ζώνη, Υπ.ΕΠΘ, Παιδ. Ιν/το, Αθήνα, σσ. 87- 8
- Κόντογλου, Φ, (1975). *Ο ασπράγγος*, Αθήνα, εκδ. Αστήρ - Καρκαβίτσας, Αν, Τα λόγια της πλώρης, Αθήνα, εκδ.Εστίας - Παναγιωτόπουλος, Ι. Μ, (1982). *Ελληνικοί ορίζοντες*, Αθήνα, εκδ. Αστήρ
- Τζελούν, Ζαχάρ Μπεν, (1998). *Ο ρατσισμός όπως τον εξήγησα στην κόρη μου*, μετάφρ. Αγ. Βερυκοκάκη, Αθήνα, εκδ. Νέα Σύνορα - Συλλογικό έργο, (1999). *Ξένος, ο άλλος μου εαυτός*, Αθήνα, εκδ. Πατάκη
- Κακούρη, Κ, (1987). *Γενετική του Θεάτρου*, Αθήνα, εκδόσεις Μαυρομάτης και Σία
- Λουκάτος, Δ, (1979). *Χριστουγεννιάτικα και των Γιορτών*, Αθήνα, Εκδ. Φιλιππούτσας
- Μέγας Γ., (1998), *Ελληνικά Παραμύθια*, Αθήνα, Εκδόσεις «Κολλάρος»
- Νικήτας, Παν., (2001). *Λεσβιακά*, Μυτιλήνη, Τυπογραφείο Πασπάτη-Παράσχου (Τα παραμύθια του τόπου μας), Αθήνα, 1996, Εκδόσεις Σίγμα

II. ΘΕΑΤΡΟ

- Μεταξά Αντ., (1982). *Στο μέτωπο του Σαράντα*, Αθήνα, εκδ. Δωρικός
- Μελάς Σπ., (1971). *Ιστορικό Θέατρο*. Το 1821 σε 14 έργα και σκετς, Αθήνα, Μπίρης
- Σακελλαρίου Χαρ., (χ. χ.). *Το '21 ζει*, «Σχολικό Θέατρο-Εφηβικό Θέατρο», Αθήνα, Σ. Κοντός - Δ. Φυλακτός

- Ρώτας Βασ., *Θέατρο για παιδιά*, Αθήνα, εκδ. Μπούρα
 Ρώτας Β., (1996). *Τα Καραγκιόζικα*, Αθήνα, Εκδ. Επικαιρότητα
 Ξανθούλης Γ., (1978). *Ο μάγος με τα χρώματα*, Αθήνα, Κάκτος
 Σαρρή Ζ., (1988). *Το τρακ*, Αθήνα, εκδ. Πατάκη
 Νεγρεπόντη Γ., (1979). *Ο φίλος μας ο Αίσωπος*, Αθήνα, Κέδρος
 Χατόγλου, Φρ., (!986). *Κουκλοθεατρικά*. Ο Μαυρούλης, Αθήνα, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, σσ. 9-14

III. ΜΟΥΣΙΚΗ

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ

- Αυθεντικά Ηπειρώτικα, CD, (1994). *Χουλιαράδες*, Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών, Μουσικό Λαογραφικό Αρχείο, επιμέλεια Μάρκος Δραγούμης, Αθήνα, Αφοί Φαληρέα
 Θέατρο Ελληνικών Χορών Δόρα Στράτου, CD, (1992). *Είκοσι ελληνικοί χοροί*, Αθήνα, Θέατρο Δόρα Στράτου
 Θέατρο Ελληνικών Χορών Δόρα Στράτου, CD, (1990). *Είκοσι ποντιακοί χοροί*, Αθήνα, Θέατρο Δόρα Στράτου
 Θέατρο Ελληνικών Χορών Δόρα Στράτου, CD, (1990). *Κρητικοί χοροί και τραγούδια*, Αθήνα, Θέατρο Δόρα Στράτου
 Καραθανάση, Ξ, CD, (1994). *Τραγούδια και σκοποί της Μακεδονίας*, επιμέλεια Νίκος Διονυσόπουλος, Κρήτη, Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης
 Καράς, Σ, Δίσκος /Κασέτα, (1974). *Τραγούδια Δυτικής Μακεδονίας*
 Καράς, Σ, Δίσκος /Κασέτα, (1973). *Τραγούδια Κάσου και Καρπάθου*
 Καράς, Σ, Δίσκος /Κασέτα, (1973). *Τραγούδια Ρόδου, Χάλκης και Σύμης*
 Λέσβος Αιολίς, CD, (1997). *Τραγούδια και χοροί της Λέσβου*, επιμέλεια Νίκος Διονυσόπουλος, Πανεπ. Εκδόσεις Κρήτης
 Λιάβας, Λ., CD, (1999). *Τραγούδια και σκοποί από τα Δωδεκάνησα*, επιμ. Λιάβας, Αθήνα, Βουλή των Ελλήνων

ΣΥΓΧΡΟΝΗ

■ 28^η Οκτωβρίου

- Θεοδωράκης, Μ, CD, (1964). *Άξιον εστί*, στίχοι Οδ. Ελύτη, Αθήνα
 Λοΐζος, Μ, CD, (1974). *Άσμα ηρωικό και πένθιμο...* στ. Οδ. Ελύτη, Αθήνα
 Βέμπο, Σ, LP /κασέτα (1974). *Η Βέμπο στα τραγούδια του '40*, Αθήνα
 Θεοδωράκης, Μ, CD (1966). *Μαουτχάουζεν*, Ι. Καμπανέλη, Αθήνα

■ 17^η Νοεμβρίου

- Ξαρχάκος, Στ, CD, (1974). *Το μεγάλο μας τσίρκο*, Καμπανέλης – Καζάκος, Αθήνα
 Λοΐζος, Μ, CD (1974). *Τα τραγούδια του δρόμου*, στ. Κ. Μητροπούλου, Αθήνα
 Χατζιδάκις, Μ, CD (1976). *Αθανασία*, στ. Μ. Ελευθερίου, Αθήνα
 Σαββόπουλος, Δ, CD (1973). *Βρώμικο ψωμί*, στ. Β. Ντύλαν, Αθήνα

■ Χριστούγεννα – Πρωτοχρονιά

- Σαμίου, Δ, CD (1974). *Ελληνικά Κάλαντα*, Αθήνα
Χριστούγεννα, 16 τραγούδια απ' όλο τον κόσμο, Ενορχ. Διεύθ. Σταυρίδης, Διακογιώργης

■ Τριών Ιεραρχών

- Θεοδωράκης, Μ, CD (1984). *Θεία Λειτουργία Ι. Χρυσσοστόμου*, Μ. Μπτσιάς, Αθήνα
Ορθόδοξη Χριστιανική Αγωγή – Ύμνοι και απαγγελίες – Απολυτίκια, 2 κασέτες (Χορωδία)

■ Παγκόσμια Ημέρα Παιδιού

Θεοδωράκης, Μ, CD (1994). *Σαράντα τραγούδια για παιδάκια και παιδιά*, Ποιητές, Αθήνα
Αρλέτα, 14 τραγούδια της Αρλέτας, Αθήνα

Χατζιδάκις, Μ, CD Κολούμπια, (ηχογράφηση 1980). *Εδώ Λιλιπούπολη*, Κυπουργός, Αθήνα

■ 25^ο Μαρτίου

Μαρκόπουλος, Γ, CD (1977). *Ελεύθεροι Πολιορκημένοι*, Δ. Σολωμού, Αθήνα

Ανδριόπουλος, Ηλ, CD (1979). *Γράμματα στο Μακρυγιάννη*, Μ. Μπουρμπούλη, Αθήνα

■ Γιορτή Μπτέρας

Χατζιδάκις, Μ, CD (1965). *Μανούλα μου*, στ. Ν. Γκάτσος, Αθήνα

Λοΐζος, Μ, CD (MINOS). *Γράμματα στην αγαπημένη*, στ. Χικμέτ, Αθήνα

■ Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος

Κατσαρός, Γ, CD (1980). *Ανέβα στη στέγη να φάμε το σύννεφο*, (θεατρικό έργο) Γ. Ξανθούλη, Αθήνα

Λοΐζος, Μ, CD (MINOS, 1995). *Κάτω από ένα κουνουπίδι*, στ. Γ. Νεγρεπόντη, Αθήνα

■ Παγκόσμια Ημέρα Ειρήνης

Πλέσσας, Μ, CD *Αν όλα τα παιδιά της γης*, στ. Ρίτσου, Αθήνα

Μαρκόπουλος, Γ, CD, (1983). *Παράθυρο στη Μεσόγειο*, Αθήνα

IV. ΧΟΡΟΣ

Στράτου, Δ., (1978). *Ελληνικοί παραδοσιακοί χοροί*, Αθήνα, Εκδ. Ο.Ε.Σ.Β.

Στράτου, Δ., (1973). *Μια παράδοση – μια περιπέτεια: οι ελληνικοί λαϊκοί χοροί*, Αθήνα, Εκδ. Γκόνη

Κακούρη, Αικ, (1987). *Η Γενετική του Θεάτρου*, εκδ. Μαυρομάτης και Σία, Αθήνα, σσ. 132-135

Μέγας, Γ., (2003). *Ελληνικές Γιορτές και Έθιμα της Λαϊκής Λατρείας*, Αθήνα, Εστία, γ' έκδ. στη δημοτική, σ. 302

V. ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

Ζιρώ Όλγα, Μερτζάνη Ελένη, Πετρίδου Βασιλική, Υπεύθυνος για τη συγγραφή στο πλαίσιο του Π. Ι. Γιώργης Σιγάλας, (2004). *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' Τάξη Ενιαίου Λυκείου, Αθήνα, Ο.Ε.Δ.Β.

Ζιρώ Όλγα, Κούβου Ουρανία, Μερτζάνη Ελένη, Μωραΐτου Ελένη, Σιγάλας Γιώργης, Συντονισμός και καθοδήγηση Σιγάλας Γ., (2004). *Εικαστικά Α' Ενιαίου Λυκείου*, Αθήνα, Ο. Ε. Δ. Β.

Άλκπστις, (1995). *Μουσεία και Σχολεία – Δεινόσαυροι και Αγγεία*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα

VI. ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ – ΒΙΝΤΕΟ - ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

Winnert, D., (1995, ελλην. έκδ. 1997). *Ιστορία του Κινηματογράφου*, 1ος τόμ., Αθήνα, εκδ. Μανιατέα, σ. 10

Θεοδωρίδη Μ., «Γνωριμία με την οπτικοακουστική έκφραση» στο περ. *Η Τέχνη στην Εκπαίδευση Ε' Κύκλος επιμορφωτικού σεμιναρίου*, Πρακτικά Τετραήμερου Επιμορφωτικού Σεμιναρίου 8, 9, 10 και 11 Νοεμβρίου 1994, Αθήνα, Εκδ. Πατάκη, σσ. 86-91

ΓΕΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ, (1975). *Ελληνικά δημοτικά τραγούδια*, Αθήνα, Εκδ. Κέντρο Έρευνας Ελληνικής Λαογραφίας

ΑΛΚΗΣΤΙΣ, (1983). *Η Δραματοποίηση για παιδιά*, Αθήνα, Εκδ. Άλκπστις

ΑΛΚΗΣΤΙΣ, (1995). *Μουσεία και Σχολεία, Δεινόσαυροι και Αγγεία*, Αθήνα, Εκδ. Ελληνικά γράμματα

- ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ, Δ., (2002). *Λογοτεχνική πρόσληψη στην προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση*, Αθήνα, Εκδ. Πατάκη
- ΑΝΩΓΕΙΑΝΑΚΗΣ, (1976). *Τα Ελληνικά λαϊκά μουσικά όργανα*, Αθήνα, Εκδ. Μορφωτικού Ιδρύματος Εθνικής Τραπέζης
- ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, (1936). *Ποιητική, Ελληνική Βιβλιοθήκη*, Αθήνα, Εκδ. Εστίας
- ΑΡΤΩ, Α., (1992). *Το θέατρο και το είδωλό του*, Αθήνα, Εκδ. Δωδώνη
- ΑΥΔΙΚΟΣ, Ε, (1994). *Το λαϊκό παραμύθι. Θεωρητικές προσεγγίσεις*, Αθήνα, Οδυσσεάς
- ΒΑΛΕΡΥ, Π., (1988). *Χορός και ψυχή*, μετφρ. Μελισσάνθη, Αθήνα, Εκδ. Διάπτω
- BARTHES, R., (1988). *Από το έργο στο κείμενο*, μετφρ. Γ. Σπανός, Αθήνα, Εκδ. Πλέθρων
- BLACKING, J., (1981). *Η Έκφραση της ανθρώπινης μουσικότητας*, μετφρ. Μ. Γρηγορίου, Αθήνα, Εκδ. Νεφέλη
- ΒΕΓΓΟΠΟΥΛΟΣ, Η, (1982). *Η Τέχνη στο Νηπιαγωγείο και στο Δημοτικό σχολείο*, Αθήνα, εκδ. Δίπτυχο
- ΓΚΑΡΩΝΤΥ, Ρ., (1972). *Ο χορός στη ζωή*, μετφρ. Μ. Τσουτσουρά, Παρίσι, Εκδ. Ηριδανός
- ΓΚΡΟΤΟΦΣΚΙ, Γ., (1971). *Για ένα φτωχό θέατρο*, μετφρ. Φ. Κονδύλης-Γαίτη-Βορρέ, Θεσ/κη, Εκδ. Αρίων
- ΓΡΑΜΜΑΤΑΣ, Θ., (1997). *Θεατρική Παιδεία και Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών*, Αθήνα, Εκδ. Τυπωθήτω
- ΔΑΛΚΟΣ, Γ., (2000). *Σχολείο και μουσείο*, Αθήνα, Εκδ. Καστανιώτης
- ΔΗΜΗΤΡΑΤΟΥ, Β, (2000). *Τα παιδιά δημιουργούν και εκφράζονται*, Α' τ., Αθήνα, εκδ. Πατάκη
- (1995). *Θέατρο για παιδιά*, Ένας πρακτικός οδηγός, Επιμέλεια έκδοσης Ξένιας Καλογεροπούλου με τη βοήθεια της Δπώς Καγγελάρη, Αθήνα, Ελληνικό Κέντρο Θεάτρου για το Παιδί και τα Νιάτα, Β' έκδοση
- GLOTON, R, (1976). *Η τέχνη στο σχολείο*, Αθήνα, Εκδόσεις Νικόδημος
- ΚΑΚΟΥΡΗ, Κ., (1974). *Η Προϊστορία του Θεάτρου*, Αθήνα, Εκδ. ΥΠ.ΠΟ.
- ΚΑΚΡΙΔΗΣ, Ι., (1986). *Ελληνική Μυθολογία*, τόμοι 5. Αθήνα, Εκδ. Εκδοτική Αθηνών
- ΚΑΤΣΙΚΗ-ΓΚΙΒΑΛΟΥ, Α., (1993). *Παιδική Λογοτεχνία. Θεωρία και πράξη*, Αθήνα, Εκδ. Καστανιώτη
- ΚΟΥΡΕΤΖΗΣ, Λ., (1991). *Το θεατρικό παιχνίδι*, Αθήνα, Εκδ. Καστανιώτη
- ΚΟΥΡΕΤΖΗΣ, Λ.-ΑΛΚΗΣΤΙΣ, (1993). *Θεατρική Αγωγή, Βιβλίο για το δάσκαλο*, Αθήνα, Εκδ. Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων
- ΚΡΑΟΥΣ, Ρ., (1980). *Ιστορία του χορού*, μετφρ. Γ. Σιδηροπούλου-Λ. Κακαβούλια, Αθήνα, Εκδ. Νεφέλη
- LAWLER, L., (1984). *Ο Χορός στην Αρχαία Ελλάδα*, μετφρ. Μ. Δημητριάδη-Ωροπούλου, Αθήνα, Εκδ. Κέντρου Παραδοσιακού χορού
- ΜΑΓΟΥΛΙΩΤΗΣ, Α, (2000). *Κατασκευές για: κολλάζ - θέατρο - αρχιτεκτονική*, Αθήνα, εκδόσεις Gutenberg
- ΜΑΤΣΑΓΓΟΥΡΑΣ, Η., Γ., (2003). *Η Διαθεματικότητα στη σχολική γνώση*, Εννοιοκεντρική Αναπλαισίωση και Σχέδια Εργασίας, Αθήνα, Εκδ.Γρηγόρης
- ΜΕΓΑΣ, Γ., (2003). *Ελληνικές γιορτές και έθιμα της λαϊκής λατρείας*, Αθήνα, Εκδόσεις «Κολλάρος» Εστίας, 3η έκδοση
- ΜΕΡΑΚΛΗΣ, Μ., (1985). *Ο σύγχρονος Ελληνικός Λαϊκός Πολιτισμός*, Αθήνα, Εκδ. Όρα
- ΜΟΥΔΑΤΣΑΚΙΣ, Τ., (1994). *Η Θεωρία του Δράματος στη Σχολική Πράξη*, Το θεατρικό παιχνίδι-Η δραματοποίηση, Αθήνα, Εκδ. Καρδαμίτσα
- ΜΠΡΟΥΚ, Π., (1970), *Η Σκηνή χωρίς Όρια*, μετφρ. Μ. Π. Παπαρά, Θεσ/κη Εκδ. Αρίων
- ΞΑΝΘΑΚΟΣ, Γ, (1998). *Η δημιουργικότητα στο σχολείο*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα
- ΡΑΦΤΗΣ, Α., (1985). *Ο κόσμος του Ελληνικού χορού*, Αθήνα Εκδ. Πολύτυπο
- ΡΟΝΤΑΡΙ, Τ., (1985). *Γραμματική της φαντασίας*, Αθήνα, Εκδ. Τεκμήριο
- ΣΕΡΓΗ, Λ., (1991). *Δραματική Έκφραση και Αγωγή του Παιδιού*, Αθήνα Εκδ. Gutenberg
- ΣΕΦΕΡΗΣ, Γ, (1981). *Δοκίμες*, Α και Β τόμοι, Αθήνα, Εκδ. Ίκαρος

- Συλλογικός τόμος, (1999), *Λαϊκή παράδοση και σχολείο*, επιμέλεια Β. Αναγνωστόπουλος, Αθήνα, Καστανιώτης
- ΤΡΟΥΛΗΣ, (1991). *Η Αισθητική Αγωγή του παιδιού στο νηπιαγωγείο και στο δημοτικό σχολείο*, Αθήνα, Εκδ. Γρηγόρη
- ΧΑΡΑΛΑΜΠΑΚΗΣ, Χ., (1997). *Νεοελληνικός Λόγος*, Αθήνα, Εκδ. Τελέθριον
- ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗ, Α, (1925). *Ελληνική Λαϊκή Τέχνη*, Αθήνα, Εκδόσεις Πυρσός
- ΧΡΥΣΑΦΗ, Μ., (1991). *Το δραματικό παιχνίδι στην προσχολική ηλικία*, Αθήνα, Εκδ. Σμυρνωτάκης

ΠΗΓΕΣ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗΣ

Εθνική Πινακοθήκη

1. «Μικρός οδηγεί τυφλό αγωνιστή», Δ. Τσόκου
2. «Αγαπημένη της γιαγιάς», Γ. Ιακωβίδη

Μουσεία - Συλλογές

1. Μουσείο Καλών Τεχνών, Μπορντώ «Η Ελλάδα στα ερείπια του Μεσολογγίου», Ντελακρουά
2. Μουσείο Ελληνικών Λαϊκών Μουσικών Οργάνων «Αχλαδόμυρσες λύρες Κρήτης 18ου αι. – Δοξάρι με γερακοκούδουνα»
3. Μουσείο Θεόφιλου «Λημνιός κεχαγιάς»
4. Συλλογή Τάσσου «Ο Ιωάννης Μακρυγιάννης» Ξυλογραφία

Βιβλία – Περιοδικά

1. Το Έπος του '40 – Λαϊκή Εικονογραφία, 1987, Αθήνα, Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία της Ελλάδος («Για τους στρατιώτες» Β. Κατράκη)
2. Ειρ. Μάρρα, Το άδειο μπουκάλι, 1996, Αθήνα, Πατάκης (Εξώφυλλο)
3. «Η Διάπλασις των Παίδων», αρ. 1, Φεβ. 1879, (Γρ. Ξερόπουλος)
4. Περ. «Κόσμος», Unicef, τευχ. 53. Ιούν. – Αύγ. 2003 (Παιδιά της Αφρικής)
5. Βιβλίο Θρησκευτικών Γ΄ τάξης Δημοτικού (Τρεις Ιεράρχες)
6. «Ερευνητές», Καθημερινή, 9 - 5 - 1999 (Καφέ Αρκούδα)
7. «Επτά Ημέρες», Καθημερινή, 30 - 3 - 2003 (Κ. Παλαμάς)
8. Λέσβος, Το νησί της Σαπφώς, 1997, Αθήνα, Τουμπής (Χάρτης Λέσβου)
9. Λέσβος, Χθες και σήμερα, 1986, Αθήνα, Τουμπής (Χορός)

Παιδικό Τμήμα Δήμου Μαρκόπουλου

(Θέατρο, Χορός)

Τ.Ε.Α.Π.Η Πανεπιστημίου Αθηνών

(Θέατρο)

Σχολεία

Δημοτικό Σχολείο Δόξας Διδυμοτείχου, 91ο Δημοτικό Σχολείο Αθηνών, 1ο Δημοτικό Σχολείο Βριλησίων, 126ο Δημοτικό Σχολείο Αθηνών, 5ο Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο Γαλατσίου, 123ο Δημοτικό Σχολείο Αθηνών, 11ο Δημοτικό Σχολείο Αργυρούπολης, 206 και 7ο Δημοτικά Σχολεία Ν. Ιωνίας, Δημοτικό Σχολείο Κολεγίου Αθηνών, 74ο Δημοτικό Σχολείο Αθηνών, 92ο και 97ο Δημοτικά Σχολεία Αθηνών, Αρσάκεια Σχολεία, 89ο Δημοτικό Σχολείο Αθηνών, 45ο Δημοτικό Σχολείο Πειραιά, 84ο Δημοτικό Σχολείο Αθηνών, 5ο Δημοτικό Σχολείο Αγίας Παρασκευής, 8ο Νηπιαγωγείο Γαλατσίου, Νηπιαγωγείο Δημοτικής Επιχείρησης Αγίας Παρασκευής, 101ο Δημοτικό Σχολείο Γαλατσίου, 5ο Δημοτικό Σχολείο Μοσχάτου, 2ο Δημοτικό Σχολείο Αγίας Παρασκευής, 71ο Δημοτικό Σχολείο, 4ο Δημοτικό Σχολείο Ν. Ιωνίας, 1ο Δημοτικό Σχολείο Μελισίων, 5ο Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο Γαλατσίου και Ελληνικό Σχολείο «Μητρικής Γλώσσας» Φινλανδίας.

Με απόφαση της Ελληνικής Κυβέρνησης τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου τυπώνονται από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν βιβλιόσημο προς απόδειξη της γνησιότητάς τους. Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δε φέρει βιβλιόσημο, θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7, του Νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946, 108, Α΄).

ΒΙΒΛΙΟΣΗΜΟ

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.